

Nimilainsäädännön uudistaminen

Lausuntotiivistelmä

Mietintöjä ja lausuntoja 43/2017

Nimilainsäädännön uudistaminen
Lausuntotiivistelmä

Oikeusministeriö, Helsinki 2017

Oikeusministeriö

ISBN: 978-952-259-624-6 (nid.)

ISBN: 978-952-259-625-3 (PDF)

Helsinki 2017

Kuvailulehti

Julkaisija	Oikeusministeriö	1.9.2017	
Tekijät	tutkija Aleksi Heikkilä, ylitarkastaja Joanna Grandell, lainsäädäntöneuvos Assi Salminen		
Julkaisun nimi	Nimilainsäädännön uudistaminen Lausuntotiivistelmä		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Oikeusministeriön julkaisu 43//2017		
Diaari/hankenumero	OM 24/41/2015	Teema	Mietintöjä ja lausuntoja
ISBN painettu	978-952-259-624-6	ISSN painettu	1798-7091
ISBN PDF	978-952-259-625-3	ISSN PDF	1798-7105
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-625-3		
Sivumäärä	64	Kieli	suomi
Asiasanat	etunimi, sukunimi, nimilautakunta, henkilöoikeus		
Tiivistelmä <p>Oikeusministeriö vastaanotti yhteensä 40 lausuntoa nimilain uudistamistyöryhmän mietinnöstä. Nimilainsäädännön kokonaisuudistusta pidetään yleisesti ottaen ajankohtaisena ja tarpeellisena muun muassa perhesuhteissa tapahtuneiden muutosten ja yhteiskunnan kansainvälistymiskehityksen johdosta. Lausunnonantajat kannattavat enimmäkseen mietinnön päälinjoja ja työryhmän ehdotuksia.</p> <p>Lausunnoissa ollaan pääosiltaan tyytyväisiä valinnanvapauden lisäämistä ja menettelyjen joustavoittamista koskeviin ehdotuksiin. Muun muassa sukunimiyhdistelmien mahdollistamista sekä etunimien enimmäismäärän nostamista kolmesta neljään pidetään pääsääntöisesti perustelluna. Osassa lausunnoista tuodaan esiin, että nimervalinnan tulisi olla vielä ehdotettua vapaampaa esimerkiksi perhesuhteiden moninaisuuden johdosta.</p> <p>Muita laajasti kannatettuja ehdotuksia ovat muun muassa lapsen nimen ilmoittamisvelvollisuuden määräajan nostaminen kahdesta kuukaudesta kolmeen kuukauteen, eri nimiviranomaisten keskinäisen toimivallan selvittäminen sekä digitalisoinnin hyödyntäminen nimervalintaan liittyvissä menettelyissä.</p> <p>Lausunnonantajien mielipiteet jakautuvat sen suhteen, tulisiko etunimien sukupuolisidonnaisuuden edellytys säilyttää laissa ja tulisiko käytössä olevien sukunimien suoja säilyttää entisellään. Enemmistö lausunnonantajista kannattaa etunimien sukupuolisidonnaisuutta koskevan edellytyksen ja käytössä olevien sukunimien suojan säilyttämistä.</p> <p>Lausunnoissa toivotaan lisäksi sen selvittämistä, mitä nimen vakiintumisella toiselle sukupuolelle tarkoitetaan sekä korostetaan lapsen edun ensisijaisuuden toteutumista ja lapsen oikeutta säilyttää nimensä nimeä koskevassa päätöksenteossa.</p>			
Kustantaja	Oikeusministeriö		
Painopaikka ja vuosi	Lönnberg Print & Promo, 2017		
Julkaisun myynti/jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Justitieministeriet	1.9.2017	
Författare	forskare Aleksi Heikkilä, överinspektör Joanna Grandell, lagstiftningsrådet Assi Salminen		
Publikationens titel	Revidering av namnlagstiftningen Sammandrag av remissvaren		
Publikationsseriens namn och nummer	Justitieministeriets publikation 43/2017		
Diarie- /projektnummer	OM 24/41/2015	Tema	Betänkanden och utlåtanden
ISBN tryckt	978-952-259-624-6	ISSN tryckt	1798-7091
ISBN PDF	978-952-259-625-3	ISSN PDF	1798-7105
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-625-3		
Sidantal	64	Språk	finska
Nyckelord	förnamn, efternamn, nämnden för namnärenden, personrätt		
Referat	<p>Referat</p> <p>Till justitieministeriet inkom sammanlagt 40 utlåtanden om arbetsgruppsbetänkandet om revidering av namnlagen. I allmänhet anses det finnas ett aktuellt behov för en fullständig översyn av namnlagstiftningen bland annat på grund av ändringarna i familjeförhållandena och internationaliseringen av samhället. I remissvaren har man allmänt taget understött både huvudlinjerna i betänkandet och arbetsgruppens förslag.</p> <p>Remissinstanserna är i huvudsak nöjda med förslagen om att öka valfriheten och göra förfarandena mer flexibla. Till exempel förslagen om att tillåta efternamnskombinationer och att öka det maximala antalet förnamn från tre till fyra anses i regel vara motiverade. Vissa av remissinstanserna anser att man i fråga om namnvalet borde ha ännu större frihet än vad som föreslås, bland annat på grund av den ökade mångfalden i familjeförhållandena.</p> <p>Också förslagen om att förlänga tidsfristen för att anmäla barnets namn från nuvarande två månader till tre månader från barnets födelse, förtydliga fördelningen av befogenheter mellan olika namnmyndigheter och utnyttja digitalisering i förfarandena som ansluter till valet av namn understöddes i stor utsträckning.</p> <p>Remissinstanserna har delade åsikter om behovet att bevara kravet på förnamnets könsbundenhet i lagen och huruvida skyddet för befintliga efternamn bör kvarstå oförändrat. Merparten av remissinstanserna understöder förslagen om att bevara kravet på förnamnets könsbundenhet och fortsatt efternamnsskydd för alla befintliga efternamn.</p> <p>I utlåtandena har man också önskat att det ska klargöras vad som avses med att ett namn är etablerat för det ena könet. Dessutom framhävs vikten av att prioritera barnets bästa och beakta barnets rätt att behålla sitt namn vid beslutsfattandet om barnets namn.</p>		
Förläggare	Justitieministeriet		
Tryckort och år	Lönberg Print & Promo, 2017		
Beställningar/ distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Sisältö

1	Johdanto	9
1.1	Nimilainsäädännön uudistamistyöryhmän mietintö ja lausuntokierros	9
1.2	Yhteenveto lausunnoista	12
2	Yleisiä huomioita	14
2.1	Uudistamisen tarve ja tavoitteet	14
2.2	Lapsen oikeus nimeen ja lapsen edun toteutuminen	16
2.3	Arviot uudistamisen taloudellisista vaikutuksista ja sen vaikutuksista viranomaisten toimintaan	18
3	Yksityiskohtaiset kannanotot	21
3.1	Etunimi (1 luku)	21
3.1.1	Etunimien enimmäismäärän nostaminen kolmesta neljään	21
3.1.2	Etunimen lapsen edun mukaisuus	22
3.1.3	Etunimen harkinnanvaraiset edellytykset (2 §)	22
3.1.4	Etunimien sukupuolisidonnaisuus	23
3.1.5	Poikkeusperusteet etunimen harkinnanvaraisista edellytyksistä (3 §)	27
3.2	Sukunimi (2 luku)	33
3.2.1	Sukunimiyhdistelmien käyttöönoton salliminen	33
3.2.2	Sukunimen muuttaminen	38
3.2.3	Käytössä olevien sukunimien suoja	38
3.2.4	Muut huomiot	40
3.3	Nimiviranomaiset ja menettelysäännökset (3 luku)	41
3.3.1	Nimiviranomaiset (21 §)	41
3.3.2	Etu- ja sukunimen ilmoittaminen ja muuttaminen sekä ilmoitusten ja hakemusten maksuttomuus (22 ja 23 §)	43
3.3.3	Nimilautakunnan lausunto, nimiasian ratkaiseminen ja muutoksenhaku (30–32 §)	47

3.3.4	Huostaanotetun lapsen nimiasian ratkaiseminen (27 §)	48
3.3.5	Sukunimen menettäminen isyyden kumoamisen jälkeen.....	49
3.4	Kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvat säännökset (4 luku)	50
3.5	Erinäiset säännökset (5 luku).....	51
3.6	Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset (6 luku)	56
3.7	Liitelait.....	56
3.8	Pykäläkohtaiset tekniset huomiot ja muut yksityiskohtaiset kommentit	57
LIITE	60

1 Johdanto

1.1 Nimilainsäädännön uudistamistyöryhmän mietintö ja lausuntokierros

Oikeusministeriö asetti 21.6.2016 työryhmän valmistelemaan ehdotuksen nimilain uudistamiseksi. Työryhmän toimeksianto perustui pääministeri Juha Sipilän hallituksen kärkihankkeisiin, joihin on kirjattu sääntelyn sujuvoittaminen ja hallinnollisen taakan keventäminen.

Työryhmä luovutti mietintönsä oikeusministerille 2.5.2017 (oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja -sarjan julkaisu 21/2017). Työryhmä ehdottaa mietinnössään uutta etu- ja sukunimilakia, jolla kumottaisiin voimassaoleva nimilaki. Työryhmä ehdottaa samalla rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain muuttamista.

Osa nykyisen nimilain pääperiaatteista on kestänyt aikaa sangen hyvin. Yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset perherakenteissa, väestön kansainvälistyminen ja yleinen pyrkimys yksilöllisempään nimenantoon ovat kuitenkin synnyttäneet muutostarpeita, joiden seurauksena eräitä nykyisen nimilain lähtökohtia on ollut tarpeen tarkastella uudelleen. Väestön kansainvälistymisestä ja perherakenteissa tapahtuneista muutoksista kumpuavat muun muassa työryhmän ehdotukset nostaa etunimien enimmäislukumäärää kolmesta neljään ja sallia sukunimiyhdistelmien muodostaminen. Myös etu ja sukunimen muodostamiseen liittyvää valinnanvapautta ehdotetaan lisättäväksi.

Työryhmän tavoitteena on ollut myös päällekkäisten viranomaistoimintojen karsiminen sekä nimihakemusten keskimääräisten käsittelyaikojen lyhentäminen. Käsittelyaikojen lyhentämiseksi on tarkoitus luoda sähköinen palvelujärjestelmä sekä nimen ilmoittamista että nimen muuttamista koskevissa asioissa. Päällekkäisten viranomaistoimintojen karsimiseksi rajataan merkittävästi nimilautakunnassa käsiteltävien hakemustyyppien määrää. Näillä ja eräillä muilla viranomaistoimintoja selkeyttävillä toimenpiteillä

odotetaan saatavan aikaan merkittäviä parannuksia, jotka lyhentävät keskimääräisiä käsittelyaikoja erityisesti niin sanotuissa selkeissä ja väestön arjessa useimmin eteen tulevilla nimenmuutostilanteissa.

Mietinnöstä pyydettiin lausuntoja seuraavilta 48 taholta 16. kesäkuuta 2017 mennessä (lausunnon antaneet merkitty *:llä). Oikeusministeriö vastaanotti yhteensä 39 pyydettyä lausuntoa, minkä lisäksi 1 muu taho toimitti lausunnon.

valtiovarainministeriö	(VM)	*
työ- ja elinkeinoministeriö	(TEM)	*
opetus- ja kulttuuriministeriö		
sosiaali- ja terveysministeriö	(STM)	*
Helsingin hallinto-oikeus	(Helsingin HaO)	*
Hämeenlinnan hallinto-oikeus	(Hämeenlinnan HaO)	*
Pohjois-Suomen hallinto-oikeus	(Pohjois-Suomen HaO)	*
Lapsiasiavaltuutettu		*
Maahanmuuttovirasto	(Migri)	*
Nimilautakunta		*
Patentti- ja rekisterihallitus	(PRH)	*
Tasa-arvovaltuutettu		*
Väestörekisterikeskus	(VRK)	*
Yhdenvertaisuusvaltuutettu		
Evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus		*
Ortodoksisen kirkon kirkollishallitus		*
Itä-Suomen aluehallintovirasto, maistraattien ohjaus- ja kehittämissyksikkö		*
Hämeen maistraatti, Lahden yksikkö		*
Lounais-Suomen maistraatti, Turun yksikkö		*
Länsi-Suomen maistraatti, Pietarsaaren yksikkö		*

Pohjois-Suomen maistraatti, Kajaanin yksikkö		*
Uudenmaan maistraatti, Helsingin yksikkö		*
Giellagas-instituutti, Oulun yliopisto		
Helsingin yliopiston almanakkatoimisto (Almanakkatoimisto)		*
Kotimaisten kielten keskus (Kotus)		*
Ritarihuone		
Sukuseurojen keskusliitto ry (SSK)		*
Suomalaisuuden Liitto ry (Suomalaisuuden Liitto)		*
Suomen Asianajajaliitto (Asianajajaliitto)		*
Suomen Kuntaliitto ry (Kuntaliitto)		*
Suomen Sukuhistoriallinen Yhdistys ry (SSHY)		*
Suomen Sukututkimusseura		
Etnisten suhteiden neuvottelukunta		
Lastensuojelun Keskusliitto ry (LSKL)		*
Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry (MLL)		*
Miesjärjestöjen Keskusliitto ry (MJKL)		*
Monikulttuurijärjestöjen yhteistyöverkosto Moniheli ry (Moniheli)		*
Monimuotoiset perheet -verkosto		*
Naisjärjestöjen Keskusliitto ry (NJKL)		*
Pelastakaa lapset ry		
Romaniasiain neuvottelukunta		
Sateenkaariperheet ry (Sateenkaariperheet)		*
Seta ry (Seta)		*
Transvestiittiyhdistys Dreamwear Club DWC ry (DWC)		*
Trasek ry (Trasek)		*
Ulkosuomalaisparlamentti		
Vapaa-ajattelijain Liitto ry (Vapaa-ajattelijat)		*
Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry (YVPL)		*

Lausuntopyynnön jakelussa mainittujen lisäksi oikeusministeriö vastaanotti yhden yksityishenkilön antaman lausunnon. Maistraatit vastasivat lausuntopyyntöön Länsi-Suomen maistraatin toimittamalla yhteisellä lausunnolla. Trasek ja DWC vastasivat lausuntopyyntöön yhteisellä lausunnolla. Seta yhtyi Sateenkaariperheiden lausuntoon.

1.2 Yhteenveto lausunnoista

Nimilain kokonaisuudistusta pidetään ajankohtaisena ja tarpeellisena. Yhteiskunnassa tapahtuneiden muutosten vuoksi nykyisen lainsäädännön uudelleenarviointia kannatetaan laajasti. Lausunnoissa ollaan tyytyväisiä työryhmän mietinnön päälinjoihin ja työryhmän ehdotuksiin. Ehdotuksen todetaan selkeyttävän nimenvallintaan liittyviä käytäntöjä. Myös ehdotuksen vaikutusten arvioinnin laajuuteen ja kattavuuteen kiinnitetään lausunnoissa myönteistä huomiota.

Lausunnoissa ollaan pääosiltaan tyytyväisiä valinnanvapauden lisäämistä ja menettelyjen joustavoittamista koskeviin ehdotuksiin. Muun muassa sukunimiyhdistelmien mahdollistamista sekä etunimien enimmäismäärän nostamista kolmesta neljään pidetään pääsääntöisesti perusteltuna. Osassa lausunnoista tuodaan esiin, että nimenvallinnan tulisi olla vielä ehdotettua vapaampaa esimerkiksi perhesuhteiden moninaisuuden johdosta.

Lausunnonantajien näkemykset jakautuvat sen suhteen, tulisiko lainsäädännön jatkossa perustua etunimien sukupuolisidonnaisuudelle vai tulisiko tästä kokonaan luopua. Enemmistö katsoo, että etunimien sukupuolisidonnaisuus tulisi säilyttää. Osa pitää sukupuolirajauksia tarpeettomana ja yksilön itsemääräämisoikeutta rajoittavana. Osa lausunnonantajista toteaa myös, että erityisesti aikuisten kohdalla tulisi luopua siitä vaatimuksesta, että nimen pitäisi seurata henkilön oikeudellista sukupuolta. Osassa lausunnoista tuodaan esiin, että ehdotuksen perusteella ei ole täysin selvää, mitä tarkoitetaan etunimen vakiintumisella tai vakiintumattomuudella toiselle sukupuolelle.

Myös käytössä olevien sukunimien suojan säilyttämistä koskeva ehdotus jakaa lausunnonantajien näkemyksiä. Enemmistö lausunnonantajista kannattaa sukunimisuojan säilyttämistä. Osa katsoo, ettei sukunimisuojan säilyttämiselle nykyisellään ole olemassa enää perusteita.

Osa lausunnonantajista toteaa, ettei esityksessä ole riittävällä tavalla korostettu lapsen edun ensisijaisuutta tai lapsen oikeutta säilyttää nimensä nimenvallintaa koskevan päätöksenteon yhteydessä, mutta perustelujen lapsiin kohdistuvia vaikutusarvioita pidetään pääsääntöisesti hyvin kattavina.

Lapsen nimen ilmoittamisvelvollisuuden määräajan nostamista kahdesta kuukaudesta kolmeen kuukauteen kannatetaan. Joissakin lausunnoissa tuodaan esiin, että työryhmämietinnössä ehdotettu kolmen kuukauden nimen ilmoittamisen määräaika muille kuin Suomessa syntyneille on pääsääntöisesti liian lyhyt ja maahan muuttaneiden käsitys suomalaisesta nimikulttuurista ei välttämättä tässä ajassa ehdi muodostumaan.

Eri nimiviranomaisten toimivallan selventämistä pidetään perusteltuna, ja tavoitetta digitalisoida nimenvalkintaan liittyviä menettelyitä kannatetaan laajasti.

Rekisteröidystä parisuhteesta annettuun lakiin ehdotettavista muutoksista ei esitetä huomautuksia.

Lisäksi lausunnoissa esitetään yksittäisiä selkeyttämisehdotuksia sekä pykälisiin että niiden perusteluihin.

2 Yleisiä huomioita

2.1 Uudistamisen tarve ja tavoitteet

Nimilautakunta, MJKL, YVPL ja Ortodoksisen kirkon kirkollishallitus kannattivat työryhmän esitystä uudeksi etu- ja sukunimilainiksi. *Almanakkatoimisto* ei vastustanut esitettyjä ehdotuksia. *MLL* piti esitettyjä ehdotuksia pääosin kannatettavina.

Evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus ja NJKL kannattivat esityksen tavoitteita. *Pohjois-Suomen HaO* piti tavoitteita oikeansuuntaisina. *Maistraatit*, *Evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus, MJKL ja Pohjois-Suomen HaO* katsoivat, että esitysluonnoksen mukaan toimittaessa tavoitteet on saavutettavissa.

VRK kannatti sähköisen asiointin mahdollisuuksien lisäämistä nimi-ilmoituspalvelulla ja nimenmuutossovelluksella sekä automatisoinnin mahdollisuuksien hyödyntämistä osana sähköisiä palveluja samoilla perusteilla, joita esityksessä on todettu.

SSK ja Suomalaisuuden Liitto kannattivat nimilainsäädännön muuttamista kokonaisuutena.

Itä-Suomen aluehallintoviraston maistraattien ohjaus- ja kehittämissyksikön mukaan esityksessä on otettu huomioon maistraattien esittämät muutostarpeet. Pykäläkohtaisten kommenttien osalta se yhtyi maistraattien lausuntoon.

TEM:llä, Helsingin HaO:lla, Hämeenlinnan HaO:lla ja Asianajajaliitolla ei ollut huomautettavaa tai lausuttavaa mietinnöstä. *PRH:n* mukaan sen arviomuistioon antamassa lausunnossa esittämät näkökohdat on otettu mietinnössä huomioon, eikä sillä siitä syystä ollut tarpeen lausua asiassa enempää.

Maistraatit pitivät lakiehdotusta tervetulleen sallivana. *Lapsiasiavaltuutettu* piti nimilain uudistamista tarkoituksenmukaisena ja tärkeänä. *SSHY* katsoi esitysluonnoksen selkiyttävän ja ajantasaistavan lainsäädäntöä. *Almanakkatoimisto* piti esitettyjä muutok-

sia tervetulleina ja nimenannon käytäntöjä selkeyttävinä. *LSKL* katsoi esityksen selkeyttävän säännöstasolla niitä käytäntöjä, joita lainsoveltamistilanteessa on toteutettu mutta, joita ei ole selkeästi kirjattu voimassaolevaan lakiin. Myös lapsiasiavaltuutetun mukaan työryhmän ehdotus on selkeä ja se vastaa monilta osin jo nykyisinkin omak-suttuja käytäntöjä.

Maistraattien mukaan uudelle nimilaille on mietinnössä esitetyistä syistä johtuen sel-keä tarve niin kansalaisten kuin viranomaistenkin näkökulmasta. *STM* piti nimilain ajantasaistamista tarpeellisena erityisesti perhesuhteissa tapahtuneiden muutosten johdosta, jotta niin lapsen etu, miesten ja naisten välinen tasa-arvo sekä eri vähem-mistöjen tasavertainen asema muiden kanssa voidaan turvata. *STM* piti ehdotettuja nimilainsäädännön muutoksia oikeasuuntaisina näiden tavoitteiden saavuttamiseksi.

SSK piti nimilainsäädännön muuttamista tarpeellisena yhteiskunnassa tapahtuvan kansainvälistymiskehityksen vuoksi ja siitä syystä, että muuta nimiin liittyvää lainsää-däntöä on muutettu lähivuosien aikana. Myös Suomalaisuuden Liitto viittasi tapahtu-neisiin yhteiskunnallisiin muutoksiin. Maistraatit ilmoittivat kokeneensa ulkomaisten nimikäytäntöjen sopeutuvan kankeasti kotimaiseen nimenmuutosmenettelyyn. Itä-Suomen aluehallintoviraston maistraattien ohjaus- ja kehittämissyksikön ja maistraatti-en mielestä sekä kotimaiset että kansainvälistymisen myötä lisääntyneet uudet ni-menmuutostarpeet on otettu ehdotuksessa hyvin huomioon.

Nimilautakunnan mukaan useat muutosehdotukset ovat sellaisia, joille nimilautakunta on työskennellessään havainnut olevan kasvavaa tarvetta. Sen mukaan esityksellä vapautettaisiin nimenvaihtoa sekä vähennettäisiin siihen liittyvää päällekkäistä viran-omaistoimintaa. Se mahdollistaisi myös moninaisten perhetilanteiden ja yleisen kan-sainvälistymisen huomioonottamisen. Samalla kuitenkin pidettäisiin edelleen kiinni sellaisista kulttuurisista arvoista kuten pienen kielialueen nimistön suojelemisesta ja sukunimien suojasta.

YVPL katsoi esitettyjen muutosten huomioivan nykyistä paremmin muun muassa yh-den vanhemman perheiden, avoliittojen, uusperheiden, adoptio-perheiden sekä kan-sainvälisten perheiden yleistymisen aiheuttamat nimenmuutostarpeet.

Ortodoksisen kirkon kirkollishallitus katsoi, että esitetyt muutokset nopeuttavat ja sel-keyttävät kirkon ja muiden viranomaisten välistä toimintaa ja siten hyödyttävät myös yksittäistä Suomen ortodoksisen kirkon jäsentä.

Monimuotoiset perheet -verkosto katsoi, että esityksessä on joiltain osin loivennettu sääntelyä ja mahdollistettu perhesuhteiden laajempi huomioiminen, mutta voimaan ollaan jättämässä myös lukuisia monimuotoisten perhesuhteiden ja yksilöiden elä-

mäntilanteen kannalta hankalaksi osoittautuvia säännöksiä. Sateenkaariperheet ja Seta eivät pitäneet perusteltuna esimerkiksi sitä, että täysi-ikäinen ihminen ei voi vapaasti valita etunimeä oikeudellisesta sukupuolestaan riippumatta.

Sateenkaariperheet ja Seta totesivat, että nimilain uudistamisen yhdeksi keskeiseksi lähtökohdaksi olisi tullut nostaa ihmisten vapaus valita itselleen mieltymystensä ja identiteettinsä mukainen etu- ja sukunimi. Monimuotoisten perheet -verkoston mukaan sääntelyn tulisi olla nimilaisissa mahdollisimman väljää ja ihmisen yksilöllisyyttä, identiteettiä sekä elämäntilanteiden ja perhesuhteiden monimuotoisuutta kunnioittavaa, koska siinä säädetään jokaiselle yksilölle hyvin henkilökohtaisesta asiasta. Mitä enemmän lapselle nimen antamiseen ja/tai lapsen tai aikuisen uuden nimen ottamiseen liittyy etenkin juridisiin perhesuhteisiin liittyvää sääntelyä, sitä hankalammin laki toimii alati monimuotoistuvassa yhteiskunnassa.

2.2 Lapsen oikeus nimeen ja lapsen edun toteutuminen

MLL korosti oikeuden nimeen ja sen rekisteröintiin olevan yksi tärkeimpiä lapsen oikeuksia. *Lapsiasiavaltuutetun* mukaan ehdotettavassa nimilaisissa on huomioitu lapsen oikeus nimeen pääsääntöisesti hyvin.

Nimilautakunta, lapsiasiavaltuutettu, *LSKL* ja *MLL* katsoivat, että esitetystä poiketen lapsen edun huomioimisesta olisi ainakin joltain osin tullut säätää lailla.

Lapsiasiavaltuutettu kiinnitti huomiota siihen, että lapsen edun huomioimista ei ole ehdotettu kirjattavaksi edes osana lapsia koskevia säännöksiä. Lapsiasiavaltuutettu piti kuitenkin hyvänä asiana sitä, että yksityiskohtaisissa perusteluissa lapsen etuun viitataan monissa kohdin.

Almanakkatoimiston mukaan nimenannon yhteydessä on erityisen tärkeää huolehtia lapsen edusta, mikä sen näkemyksen mukaan on esityksessä nostettu selkeästi esille.

Lapsiasiavaltuutettu korosti, että nimeä annettaessa ja muutettaessa lapsen etua on arvioitava kokonaisvaltaisesti; miten tehtävä päätös edistää kyseisen lapsen oikeuksien toteutumista kokonaisuudessaan. Nimilain kontekstissa kyse on muun muassa lapsen identiteetin ja myönteisen kehityksen tukemisesta, nimen pysyvyydestä pitkällä tähtäimellä ja perheyhteyden merkityksestä. Nimi on merkittävä osa lapsen henkilöllisyyttä ja identiteettiä, joten sen pysyvyydellä on erityinen merkitys lapselle.

Lapsiasiavaltuutetun, MLL:n ja LSKL:n mukaan nimilainsäädännössä on erityisen tärkeää ottaa huomioon YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen neljä yleistä periaatetta sekä 7 artiklan 1 kohta ja 8 artiklan 1 kohta. MLL ja LSKL peräänkuuluttivat myös sopimuksen 30 artiklan huomioimista.

Lapsiasiavaltuutetun mukaan lapsen edun kirjaaminen lakiin olisi tärkeää lapsen oikeuksien vahvistamiseksi. Nimilautakunnan mukaan tämä selkeyttäisi lain soveltamista. Lapsiasiavaltuutettu katsoi, että lapsen edun huomioonottamisen kirjaaminen lain tasolle olisi yhdenmukaista useissa muissa lapsia koskevissa säädöksissä omaksutun sääntelyratkaisun kanssa. Lisäksi se huomautti YK:n lapsen oikeuksien komitean korostaneen kommentteissaan, että lapsen oikeuksien sopimuksen täytäntöönpanossa on oleellista varmistaa kansallisen lainsäädännön yhteensopivuus sopimuksen kanssa.

Sateenkaariperheet ja Seta totesivat, että lapsen etu alistetaan esityksessä paikoittain muille eduille ja katsoivat, että nimilain uudistamisen toiseksi keskeiseksi lähtökohdaksi olisi tullut nostaa lapsen etu, kun on kyse lapsen omasta etu- tai sukunimestä. Lapsen etu tulisi huomioida yksilökohtaisesti lapsen oikeuksien sopimuksen edellyttämällä tavalla ja laissa tulee kyetä huomioimaan myös sukupuoltaan epätyypillisesti ilmentävien lasten ja erilaisissa (sateenkaari) perhetilanteissa elävien lasten yksilöllinen etu. *Sateenkaariperheet ja Seta* katsoivat, että esitys epäonnistuu erityisesti sukupuoltaan epätyypillisesti ilmentävien lasten suojelemisessa.

STM:n mukaan mietinnössä on kiinnitetty hyvin huomiota esitettyjen muutosten lapsiin kohdistuviin vaikutuksiin. *STM* yhtyi vaikutusarvioinnissa esitettyyn päätelmään siitä, että esitys vahvistaa lapsen edun ensisijaisuutta. *Sateenkaariperheet ja Seta* katsoivat, että mietinnössä on arvioitu lain vaikutuksia tavanomaista laajemmin. Lapsivaikutusten arvioinnista jää niiden mukaan kuitenkin kokonaan puuttumaan arvio lain vaikutuksista sukupuoltaan epätyypillisesti ilmentäville lapsille. *Sateenkaariperheet ja Seta* katsoivat, että lapsen itsemääräämisoikeutta oman sukupuolen kokemuksensa mukaiseen nimeen ei edistetä työryhmän esityksillä. Lisäksi ne katsoivat etunimien väkinäisessä sukupuolittamisessa pysyttämisen vahvistavan jäykkää sukupuolierotetta, joka ei mahdollista lapselle oman kokemuksensa mukaista sukupuolen ilmaisua.

2.3 Arviot uudistamisen taloudellisista vaikutuksista ja sen vaikutuksista viranomaisten toimintaan

Itä-Suomen aluehallintoviraston maistraattien ohjaus- ja kehittämissyksikön mukaan vaikuttavuusarviot eivät ole muuttuneet siitä, miten ne on esityksessä kuvattu.

VM katsoi, että jatkovalmistelussa on tarpeen kuvata, onko sähköisten nimijärjestelmien luomisesta koituissa kustannuksissa kyse pysyvistä määrärahatarpeista vai it-järjestelmien perustamiseen liittyvistä kertaluonteisista lisämenoista. VM huomautti, että lisämäärärahatarpeisiin ei ole varauduttu julkisen talouden suunnitelmassa ja ne pyritään siksi ensisijaisesti kattamaan uudelleenkohdennuksin. Määrärahatarpeita arvioidaan osana vuoden 2018 talousarvioesityksen valmisteluprosessia. VM:n mukaan mahdolliset muutokset on toteutettava valtiontalouden kehyspäätösten ja valtion talousarvioiden mukaisten määrärahojen puitteissa.

Ortodoksisen kirkon kirkollishallituksen muutosten viemisestä järjestelmätasolle aiheutuisi heille huomattavat kustannukset jäsentietojärjestelmään tarvittavien muutosten osalta. Muutoin ehdotuksesta etu- ja sukunimilaiksi aiheutuisi tämän hetkisen arvion mukaan kirkolle vain koulutus- ja tiedotuskustannuksia.

Evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallituksen mukaan esityksen aiheuttamat kustannukset kirkolle kohdistuisivat pääasiassa jäsentietojärjestelmään sekä sähköisiin asiointipalveluihin. Kustannuksia aiheutuisi sekä varsinaisista teknisistä muutostöistä että niiden toteuttamisen taustalla tehtävistä määrittelytöistä. Se arvioi, että muutosten taloudelliset vaikutukset evankelis-luterilaisen kirkon toimintaan jäivät kohtuullisiksi ja sen mukaan muutosten kokonaiskustannusarvio on 50 000 €. Sen mukaan arviossa ei ole huomioitu mahdollisia järjestelmien suorittamia automaattitarkistuksia tai -estoja, sillä niiden kustannusarviot on laadittava tarkempien määrittelyjen pohjalta. Se piti selvänä, että automaattitarkistusten ja -estojen rakentaminen nostaa tässä arvioituja kustannuksia huomattavasti. Arviossa ei ole myöskään huomioitu mietinnössä mainittua, suunnitteilla olevaa sähköistä palvelua epäselvien nimiasioiden siirtämiseksi seurakunnista maistraatille. Lisäksi se katsoi muutoksilla saattavan olla välillisiä kustannusvaikutuksia seurakuntien käytössä oleviin asiakastietojärjestelmiin kuten hautaus-toimen järjestelmiin.

Maistraattien mukaan epäselvien nimiasioiden siirtäminen seurakunnista maistraattiin lisää maistraatin työmäärää. Uudenmaan maistraatin laskelmien mukaan kehoitus nimivelvoitteen täyttämiseksi etu- tai sukunimettömän alaikäisen huoltajille kolmen kuukauden jälkeen tulee heillä noin kymmenkertaistamaan työmäärän nykyiseen ver-

rattuna, mikäli kehotus pitää lähettää pikaisesti kolmen kuukauden kuluttua. Tällä hetkellä etunimettömien poiminta tehdään 5–6 kuukauden kohdalla, ja nimettömiä lapsia löytyy 10–20. Jos poiminta tehdään 3–4 kuukauden kohdalla, Uudenmaan maistraatin arvion mukaan löytyy noin 100–200 nimetöntä lasta. Jos kaikille laadittaisiin kehotuskirje käsityönä, työmäärä olisi kymmenkertainen nykyiseen verrattuna. Muissa maistraateissa lukumäärät ovat pienemmät. Kehotuskirjeen lähtemisen tulee kuitenkin olla automatisoitu lisääntyvän manuaalisen työn välttämiseksi.

Maistraattien mukaan niiden työtä lisää merkittävästi, jos niiden on tehtävä kirjallinen päätös niistäkin hakemuksista, jotka ovat maksuttomia (nykyään ilmoitusasioita). Nämäkin päätökset tulee saada automatisoiduiksi. Sähköinen nimi-ilmoituspalvelu aiheuttaa palvelunkehittäjälle haasteita, mutta toteutuessaan se koetaan maistraateissa myönteisessä mielessä nimiasioitten käsittelyä muuttavaksi. Jos uusi diaariohjelma saadaan käyttöön vuoden 2018 aikana, sen jälkeen voidaan onnistua digitalisaatiossa ja lyhentää käsittelyaikoja.

VRK pyysi huomioimaan, että etunimien lisääminen kolmesta neljään saattaa aiheuttaa väestötietojärjestelmän tietoja hyödyntävien julkisten ja yksityisten tahojen omiin tietojärjestelmiin muutoksia, joiden kustannuksia VRK ei pysty arvioimaan. Sen mukaan etunimien enimmäismäärän lisääminen ehdotetusta neljästä tai luopuminen kokonaan lukumäärän rajoittamisesta aiheuttaisi suunniteltua suurempia muutoksia väestötietojärjestelmään ja siksi työryhmän mietinnössä esitettyä suuremmat kustannukset Väestörekisterikeskukselle ja mahdollisesti myös väestötietojärjestelmän tietoja hyödyntäville viranomaisille. Evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallituksen mukaan etunimien enimmäismäärän lisääminen kolmesta neljään aiheuttanee tarpeen kirkon yhteiseen jäsentietojärjestelmään.

Ortodoksisen kirkon kirkollishallitus piti esitystä etu- ja sukunimilaisiksi hyvänä etenkin siltä osin, että nimen oikeellisuuden selvittämiseen varattu aika pitenee ja se määritellään täsmällisesti. Se myös kannatti sitä, että lapsen nimen oikeellisuuden tarkastaminen siirtyy selkeästi lapsen vanhempien ja maistraattien väliseksi asiaksi tulevan sähköisen ilmoittamisjärjestelmän avulla ja prosessi nopeutuu. Kirkon toimittaman kastetoimituksen osalta lapsen nimen ilmoittamiseen varatun ajan piteneminen kahdesta kolmeen kuukauteen helpottaa seurakuntaan kuuluvan vanhemman ja seurakunnan tilannetta sellaisissa tapauksissa, joissa lapsi liitetään isän uskontokuntaan, mutta neuvolassa tehty isyyden tunnustaminen siirtyy hitaasti väestötietojärjestelmään.

Evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus arvioi sähköisen menetelmän vakiintumisen alentavan lasten kasteiden määrää, vaikka lapsen nimi voidaan jatkossa ilmoittaa myös seurakunnalle. Se ei pitänyt tätä hyvänä kehityksenä ja katsoi sen mahdollisesti

aiheuttavan myös toimintatapojen muutoksia, mistä johtuen se toivoi, että sähköisen hankkeen etenemistä tehtäisiin yhteistyössä evankelis-luterilaisen kirkon kanssa.

Evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus piti tärkeänä, että kokonaisuudistuksen täytäntöönpanovaiheessa järjestetään riittävästi tiedotusta ja koulutusta maistraattien tai väestörekisterikeskuksen toimesta. Se sitoutui yhteistyöhön koulutuksen järjestämisessä seurakunnille ja keskusregistreille. Myös Ortodoksisen kirkon kirkollishallitus halusi tulla huomioiduksi koulutusta järjestettäessä.

VM totesi, että jatkovalmistelussa on otettava huomioon maistraattien organisaation uudistamista koskevat muutosesitykset, kun uudistuksen sisällöstä ja tarkemmasta aikataulusta on päätetty.

VRK:n mukaan sähköisten asiointimahdollisuuksien tukena tullaan hyödyntämään hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain (571/2016) mukaisia Suomi.fi-palveluita.

3 Yksityiskohtaiset kannanotot

3.1 Etunimi (1 luku)

3.1.1 Etunimien enimmäismäärän nostaminen kolmesta neljään

Yhtä lausunnonantajaa (*Moniheli*) lukuun ottamatta kaikki ehdotukseen kantaa ottaneet lausunnonantajat kannattivat etunimien enimmäismäärän nostamista kolmesta neljään (*MLL, SSHY, Almanakkatoimisto, VRK, SSK, Monimuotoiset perheet -verkosto, Trasek, DWC, Kotus, nimilautakunta, lapsiasiavaltuutettu, LSKL, Kirkkohallitus, Sateenkaariperheet, Seta, MJKL* ja *Suomalaisuuden Liitto*).

Moniheli piti nykyistä etunimien määrää riittävänä eikä nähnyt tarvetta muuttaa sitä.

Suomalaisuuden Liitto, SSK, MLL ja LSKL perustelivat kannatustaan viittaamalla yksityiskohtaisissa perusteluissa esitettyyn.

Almanakkatoimiston mukaan neljän etunimen salliminen lienee maahanmuuttajien moninaisten nimikäytäntöjen vuoksi perusteltua, vaikka valtaväestölle kolme etunimeä riittäisi varmasti yhä hyvin. Sen mukaan monikulttuuristuvassa yhteiskunnassa on huolehdittava siitä, että jokaisella kieliryhmällä on mahdollisuus oman kieli-identiteettinsä mukaisen henkilönnimistön käyttämiseen.

Ehdotukseen kantaa ottamatta jättänyt *STM* katsoi ehdotuksen mahdollistavan aiempaa paremmin erilaisten tilanteiden huomioon ottamisen erityisesti niiden henkilöiden osalta, joilla on sidoksia muuhun kuin suomalaiseen nimiperinteeseen. Myöskään *maistraatit* eivät ottaneet ehdotukseen kantaa, mutta ilmoittivat kannattavansa valinnanvapautta oman ja lapsen nimen suhteen. Maistraattien mukaan valinnanvapauden lisäämistä tukee väestön kansainvälistyminen ja lisääntynyt yksilöllisyyden tarve. Useissa valtioissa sallitaan neljä etunimeä, joissain enemmänkin. Samalla maistraatit

kuitenkin huomauttavat, että neljä etunimeä ja kaksoisnimenä enimmillään yhteensä kahdeksan nimeä, mahdollisesti yhdistettyinä kaksiosaiseen sukunimeen ei kaikkien lausunnon antaneiden maistraattien käsityksen mukaan ole yksiselitteisesti myönteinen asia. Maistraateissa on havaittu ulkomaalaisten usein haluavan lyhentää pitkiä etunimiään, koska ne ovat työläitä käyttää asioinnissa. Pitkien nimien kirjaamisessa tietojärjestelmiin on myös odotettavissa vaikeuksia muuallakin kuin maistraateissa.

Ehdotukseen kantaa ottamatta jättäneen *Ortodoksisen kirkon kirkollishallituksen* mukaan ehdotuksella ei ole vaikutusta heidän perinteen mukaiseen yhden etunimen lukumäärään.

3.1.2 Etunimen lapsen edun mukaisuus

Nimilautakunta, LSKL, MLL ja lapsiasiavaltuutettu esittivät säädettäväksi lapsen edun ensisijaisuuden periaatteesta, jonka mukaan lapselle annettavan etunimen tulisi olla lapsen edun mukainen.

Lapsiasiavaltuutettu piti tärkeänä, että etunimiä annettaessa arvioidaan niiden lapsen edun mukaisuutta ja huomautti, että yksityiskohtaisissa perusteluissa lapsen edun huomioiminen on todettu vain 1 §:n kohdalla. Nimilautakunta, lapsiasiavaltuutettu, LSKL ja MLL pitivät valitettavana, että arviomuistiossa esitetyn suunnitelman mukaisesti mietintöön ei ole kirjattu säännöstasolle lapsen edun huomioon ottamista, vaikka se sai muistiosta annettujen lausuntojen perusteella laajaa kannatusta. LSKL viittasi nimilautakunnan arviomuistiosta antamassa lausunnossa tekemään ehdotukseen, jonka mukaan lapsen etu tulisi ottaa uuteen lakiin omana pykälänään samalla tavalla kuin adoptiolain (22/2012) 2 §:ssä on tehty. LSKL kannatti nimilautakunnan tekemää ehdotusta, sillä nimilainsäädäntöön ehdotetaan nyt selkeitä uudistuksia sekä alaikäisen etu- että sukunimen osalta ja on tärkeää, että valintamahdollisuuksia ja päätöksiä ohjaa ja velvoittaa lapsen edun periaate.

3.1.3 Etunimen harkinnanvaraiset edellytykset (2 §)

SSK ja *Suomalaisuuden Liitto* kannattivat 2 §:ssä harkinnanvaraisille edellytyksille esitettyjä perusteita.

Monimuotoiset perheet -verkosto kannatti sitä, että etunimen ei edellytetä olevan kotimaisen nimikäytännön mukainen. *Almanakkatoimisto* kannatti ja piti realistisena ehdotusta, jonka mukaan kotimaista nimikäytäntöä varsinaisesti vastaamattomat mutta kuitenkin suomalaisten käytössä vakiintuneet etunimet ovat hyväksytyjä.

Lapsiasiavaltuutettu korosti etunimen olevan lapselle tärkeä osa identiteettiä hyvin pienestä alkaen, mikä tulisi huomioida arvioitaessa harkinnanvaraisia edellytyksiä ja niitä koskevia poikkeuksia.

Kotus huomautti, että islantilaisen nimikäytännön mukaiset patro- ja matronyymit eli isän- tai äidin ensimmäisen etunimen sisältävät poikaa osoittavat son-loppuiset ja tyttärtä osoittavat döttir-loppuiset nimet olisivat ehdotetun 2 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan juridisesti etunimiä, vaikka käytännössä niitä kohdellaan sukunimien tavoin silloin, kun henkilöllä ei ole varsinaista sukunimeä. Tällaisissa tapauksissa niitä on merkitty Suomessa väestötietojärjestelmään sukunimiksi. *Kotus* esittikin 2 §:n perusteluihin lisääväksi nimen Lisúdóttir jälkeen tätä koskevan selvennyksen: ”Tällainen nimi merkitään kuitenkin sukunimeksi silloin, kun henkilöllä ei ole varsinaista sukunimeä eikä se kuulu hänen kulttuuriinsa”.

3.1.4 Etunimien sukupuolisidonnaisuus

Enemmistö asiaan kantaa ottaneista lausunnonantajista kannatti ehdotusta, jonka mukaan etunimien sukupuolisidonnaisuus säilytetään ja sukupuolisidonnaisuus olisi jatkossakin harkinnanvarainen edellytys, josta voidaan poiketa erityisestä syystä (*MLL, SSHY, Almanakkatoimisto, Kuntaliitto, SSK, Pohjois-Suomen HaO, Tasa-arvovaltuutettu, Maistraatit, Kotus, nimilautakunta, lapsiasiavaltuutettu, Kirkollishallitus, Suomalaisuuden Liitto, Moniheli* ja *MJKL*).

Osa lausunnonantajista vastusti etunimien sukupuolisidonnaisuuden säilyttämistä ja ehdotti etunimien sukupuolisidonnaisuudesta luopumista (*Monimuotoiset perheet -verkosto, Trasek, DWC, Sateenkaariperheet* ja *Seta*). Etunimien sukupuolisidonnaisuuden säilyttämistä vastustaneet katsoivat etunimien sukupuolittamisen vaikeuttavan sukupuolivähemmistöihin kuuluvien ihmisten elämää.

Sateenkaariperheet ja *Seta* ehdottivat lisäksi henkilötunnuksen sukupuolisidonnaisuudesta luopumista. Toisaalta ne katsoivat, että henkilötunnuksen pysyminen sukupuolitettuna ei millään konkreettisella tavalla edellytä, että etunimet pysyisivät sukupuolitettuina.

Almanakkatoimiston mukaan pääsääntönä lienee yhä perusteltua pitää sitä, että samoin kuin henkilötunnuksilla, myös etunimillä on nimijärjestelmässämme kytkös henkilön sukupuoleen. Myöskään maistraatit eivät pitäneet tarpeellisena muuttaa lähtökohtaa, jonka mukaan suurin osa tavanomaisista suomalaisista etunimistä on nimiä, jotka koetaan kuuluvaksi joko miehelle tai naiselle. Suomalaisuuden Liitto piti lasten edun mukaisena sitä, että etunimi on samalle sukupuolelle vakiintunut nimi. *Moniheli* katsoi etunimien sukupuolisidonnaisuuden tuovan selkeyttä nimiasiaan.

Ehdotukseen kantaa ottamatta jättäneen *STM:n* käsityksen mukaan henkilön omaa identiteettiä kunnioittavat käytänteet uudistettavassa nimilainsäädännössä tukevat tasa-arvolain sääntelyä. Tasa-arvovaltuutetun mukaan etunimien sukupuolisidonnaisuuden säilyttäminen ei ole ristiriidassa tasa-arvolain kanssa, kunhan sillä ei vaikeuteta transihmisten ja intersukupuolisten mahdollisuutta tarvittaessa korjata etunimensä vastaamaan omaa sukupuoli-identiteettiään. Maistraattien mukaan transsukupuoliset henkilöt yleensä haluavat käyttöönsä sen sukupuolen nimen, minkä kokevat omaksi sukupuolekseen ja käytössä on jo vanhastaan nimiä, jotka voidaan antaa sekä miehelle että naiselle, ja näitä todennäköisesti syntyy lisää.

Kotus totesi, että valtaosa Suomessa käytössä olevasta nimistöstä on vanhaa yleiseurooppalaista lainanimistöä, joka on ollut jo lähtöjään sukupuolittunutta ja tulkitaan sellaiseksi muissakin maissa. Se katsoi nimien sukupuolenmukaisuuden todennäköisesti säilyvän lainsäädännöstä riippumatta. Sen mukaan Suomessa on jo ennestään käytössä runsaasti myös sukupuolineutraaleja nimiä ja uusia on mahdollista muodostaa. Kotus suhtautui myönteisesti sukupuolineutraalien nimien määrän kasvuun ja siihen, että sellaisten nimien valinta on mahdollista. Kotus kuitenkin katsoi, että asia on lakiehdotuksessa otettu huomioon riittävässä määrin, koska nimen sukupuolenmukaisuudesta on 3 §:n mukaan mahdollisuus tarvittaessa poiketa.

Almanakkatoimiston mukaan sukupuolisidonnaisuuden ei tule nimilaisissa olla ehdoton, koska käytännössä etunimet ovat aina olleet nimistössämme osin sukupuolineutraaleja. Myös ymmärrys sukupuolisuudesta on yhteiskunnassamme viime aikoina kehittynyt niin, että Almanakkatoimiston mukaan lakia on tältä osin syytä väljentää ehdotuksen mukaisesti. Tasa-arvovaltuutetun mukaan joustavuus nimen valinnassa voisi tiettyissä tapauksissa auttaa viranomaisten kanssa asiointia eikä se sen näkemyksen mukaan olisi henkilöiden tunnistettavuuden tavoitteen vastaista.

Monimuotoiset perheet -verkosto katsoi, että mahdollisimman väljä sääntely mahdollistaa parhaalla mahdollisella tavalla kunkin ihmisen yksilöllisyyden huomioimisen. Sen mukaan etunimen sukupuolisidonnaisuus on haastava lähtökohta useiden kansainvälisesti eri sukupuolen käytössä olevien nimien kohdalla. Monimuotoiset perheet -verkoston mukaan on vaikea nähdä tarvetta kovin tarkasti säännellä etunimien sukupuolisidonnaisuutta, sillä kuten mietinnössäkkin todetaan, ihmisten yksilöinti ja tunnistaminen ovat siirtyneet toteutettavaksi henkilötunnuksen perusteella nimen sijaan. Nimen sukupuolella ei siis ole myöskään viranomaistyöskentelyn kannalta mitään merkitystä. Sateenkaariperheet ja Seta totesivat, että etunimen sukupuolittamisesta luopumisella ei olisi hallinnollista merkitystä. Ne eivät pitäneet etunimen sukupuolittamista myöskään tärkeänä henkilöiden tunnistamisen kannalta. Henkilön tunnistaminen ei ole ongelmallista, vaikka osa etunimistä on nykyiselläänkin sukupuolineutraaleja. Sateenkaariperheiden ja Setan mukaan kyse sukupuolittamisesta luopumisessa on

nimenomaan arvovalinnasta, yhdenvertaisen kohtelun edistämisestä ja ihmisten identiteetin ja kokemuksen kunnioittamisesta tai kunnioittamatta jättämisestä.

Trasek ja DWC kiinnittivät huomiota siihen, että vaikka mietinnön mukaan etunimien sukupuolisidonnaisuutta pidetään sellaisenaan arvokkaana asiana kansalliseen perinteeseen viitaten, sukupuolisidonnaisuudesta on säädetty vasta vuoden 1946 alusta voimaan astuneessa etunimilaissa. Etunimet ovat kuitenkin olleet vahvasti sukupuolituneita läpi koko historiallisen ajan, vaikkakin ennen lain voimaantuloa tiedetään esimerkiksi intersukupuoliselle lapselle annetun sekä miehen että naisen etunimi. Näin ollen ei ole perusteita olettaa, että tilanne radikaalisti muuttuisi, vaikka tämä normi purettaisiinkin; sen sijaan vaatimuksesta luopuminen palauttaisi sukupuolivähemmistöille sellaisia vanhastaan jonkin verran käytettyjä oikeuksia, jotka vuoden 1945 etunimilaki poisti.

Trasek ja DWC huomauttavat, että mietintö toteaa, että kyse on sellaisesta yhteiskunnan tulevaisuuteen ja arvoihin liittyvästä ratkaisusta, jonka voidaan katsoa olevan lainsäätäjälle kuuluvan harkintavallan piirissä. Samalla on kuitenkin muistettava, että lainsäätäjää sitoo myös syrjimättömyysvelvoite. Ehdotuksen mukaan enemmistöstä poikkeava sukupuoli-identiteetti olisi peruste ottaa etunimi, joka on vakiintunut muulle kuin hakijan juridiselle sukupuolelle, mutta tällainen tilanne olisi viranomaisen harkintavaltaan kuuluva poikkeus eikä samalla lailla henkilön itsensä tai hänen vanhempensa päätettävissä oleva asia kuin jompaankumpaan valtasukupuoleen kuuluvan etunimi. Näin etu- ja sukunimilaki nyt ehdotetussa muodossaan kohtelisi miehiä ja naisia olennaisesti eri tavalla kuin eri sukupuolivähemmistöihin kuuluvia. Tältä osin ne pitivät ehdotusta selvästi tasa-arvolain 7 §:n vastaisena. Trasekin ja DWC:n mukaan nimen sukupuolenmukaisuutta on hyvin vaikea, ellei mahdoton kattavasti määritellä. Lakiesitys kohtelisi kovin eri tavoilla yleisiä ja harvinaisia nimiä. Ihmisen sukupuoli on myös hyvin vaikea kysymys, jonka pohtiminen ei edes kuulu nimilain alaan.

Trasekin ja DWC:n mukaan ehdotus myös asettaisi jo ennestään alisteisessa asemassa olevat sukupuolivähemmistöihin kuuluvat kansalaiset eriarvoisiksi sen mukaan, mikä heidän äidinkieltensä on ja herättäisi kysymyksen, onko ehdotus tältä osin linjassa perustuslain 17 §:n kanssa. Suomenkielisessä etunimistöissä on joukko nimiä, jotka ovat vakiintuneet käyttöön molemmille sukupuolille. Ruotsinkielinen etunimistö puolestaan on selvästi vahvemmin sukupuolitunut, saamen- ja romanikielisistä nimityskäytännöistä tietoa on saatavilla vähemmän.

Trasekin ja DWC:n mukaan kansainvälisestä näkökulmasta katsoen mietinnön taustoitto noudattaa hyvin konservatiivista linjaa, josta ollaan monissa valtioissa luopumassa tai jota ei ole niissä koskaan ollutkaan. Ne viittasivat Ruotsin voimassa olevaan nimilakiin, jonka perusteella on sekä aikuisen että lapsen mahdollista ottaa nimi, joka perinteisesti yhdistetään vastakkaiseen sukupuoleen ja uuteen, kesällä 2017

voimaan tulevaan henkilönnimilakiin, jonka yksityiskohtaisissa perusteluissa korostetaan sitä, että etunimien osalta on hyväksyttävää noudattaa omaksuttua sukupuolineutraalia etunimikäytäntöä. Lisäksi ne viittasivat Islannissa vireillä olevaan lakiuudistukseen, joka väljentäisi etunimen sukupuolisidonnaisuutta sekä huomauttivat, että useiden Euroopan valtioiden nimilaeissa etunimen sukupuolisidonnaisuudesta ei mainita mitään tai se on rajattu vain lapselle annettavaan nimeen. Sateenkaariperheet ja Seta viittasivat työryhmän teettämään kansainväliseen vertailuun, joka osoittaa, että työryhmän esitys pysyttäytyä sukupuolitetuissa etunimissä on konservatiivinen ratkaisu verrattuna kehitykseen olennaisissa vertailumaissa. Trasekin ja DWC:n mukaan Ruotsin nimilain muotoilu kertoo trendistä, johon suuntaan muuallakin sivistysvaltioissa pitäisi mennä. Myös muiden esimerkkimaiden muotoilut tukevat niiden mukaan sitä, ettei sukupuolisidonnaisuus etenäkään oman tahtonsa ilmaisemaan kykenevien ihmisten kohdalla ole enää asiaankuuluva menettely maailmassa, jossa syrjimättömyyden suoja on tunnustettu myös sukupuoli-identiteetiltään ja sukupuoli-ilmaisultaan monenlaisille ihmisille.

Etunimien sukupuolisidonnaisuus alaikäisten kohdalla

Tasa-arvovaltuutetun mukaan lakiehdotuksen sukupuolivaikutusten arvioinnissa on hyvä tuoda esiin myös nimilain vaikutukset sukupuolivähemmistöjen asemaan. *STM:n* mukaan nimilain säännöksillä voi olla vaikutusta intersukupuolisten lasten asemaan. Osa intersukupuolisista lapsista kehittää kasvun aikana joko tytön tai pojan sukupuoli-identiteetin, osa heistä jää myös myöhemmin identiteetiltään intersukupuolisiksi. On järkevää mahdollistaa intersukupuoliselle lapselle sukupuolineutraali nimi, mikäli vanhemmat sitä toivovat, ja lapsen muuttaa nimensä sukupuoli-identiteettinsä mukaiseksi sitten, kun se on selvillä.

Trasekin ja *DWC:n* mukaan alaikäisten osalta ehdotus on vielä vajavainen. On olemassa tapauksia, joissa jo alle kouluikäinen selvästi ilmaisee kuuluvansa eri sukupuoleen kuin mihin hänet on syntymässä määritetty. Omaa sukupuoli-identiteettiä vastava etunimi on keskeinen osa lapsen kehitystä, ja tutkimusten mukaan pienenkin lapsen sukupuoli-identiteetti on varsin pysyvä silloin, kun se on määritetty hänen oman vakaan ilmoituksensa perusteella eikä pelkän käytökseen perustuvan ulkopuolisen arvion mukaan. Niin ikään viimeaikaisten tutkimusten mukaan transsukupuolisten lasten kehitys vastaa täysin muiden lasten kehitystä, jos heidän annetaan jo varhain siirtyä elämään kokemansa sukupuolen mukaisesti. Käytännön elämän kannalta on huomattava, että nimen vaihtaminen kesken koulunkäynnin on merkittävästi haastavampaa kuin ennen esikoulun aloittamista. Tämä on syytä ottaa huomioon lain jatkovalmistelussa ja varmistaa, että myös nuorimpien lasten selvästi ilmaisema sukupuoli-identiteetti on riittävä peruste etunimien vaihtamiseen 44 §:ssä esitettyjen periaatteiden mukaisesti, joissakin tapauksissa vanhempien tahdosta riippumatta. Myös *Sateenkaariperheet* ja *Seta* totesivat, että jos etunimien väkinäisestä sukupuolittamisesta

ta halutaan pitää kiinni, alaikäiselle lapselle on voitava kuitenkin vahvistaa toiselle sukupuolelle vakiintunut nimi hakemuksesta, jos se on lapsen edun mukaista, huomioiden lapsen oma näkemys ja alaikäisen itsemääräämisoikeus linjassa 44 §:n kanssa. Oman sukupuolen kokemuksen mukainen etunimi voi olla ratkaisevan tärkeä osa niin sanottua varhaista transitiota, jossa sateenkaarilapsen tai -nuoren identiteettiä, kehitystä ja sosiaalista turvallisuutta tuetaan erilaisilla (ei-lääketieteellisillä) keinoilla, jotka mahdollistavat lapselle turvallisen kasvuympäristön, jossa voi ilmentää sukupuoltaan omaksi kokemallaan tavalla.

Sateenkaariperheet ja Seta kiinnittivät huomiota siihen, että lapsen etunimen muuttaminen vastakkaisesti sukupuolittuneeksi tai sukupuolineutraaliksi on mahdollista erityisillä perusteilla jo voimassa olevan lain nojalla. Työryhmän esityksen mukaisesti nimen muuttaminen olisi edelleen mahdollista, mutta olisi tärkeää, että hallituksen esityksen perusteluissa lainsäätäjät antaisi maistraateille ja nimilautakunnalle ohjausta, joka tukisi sallivaa soveltamiskäytäntöä alaikäisen sukupuoli-identiteettiä koskevissa tilanteissa. Vähintään perusteluissa olisi syytä mainita, että alaikäisellekin voi olla perusteltu syy hyväksyä toiselle sukupuolelle vakiintunut etunimi sukupuoli-identiteettiin perustuvasta syystä. Tarve nimenmuutokselle voi tulla ajankohtaiseksi jo nuorella lapsella, koska lapsen sukupuoli-identiteetti kehittyy jo varhaislapsuudessa. Lapsella ja hänen vanhemmillaan saattaa joskus olla vastakkaisia näkemyksiä lapsen sukupuolen ilmaisusta ja tarpeesta uudelle etunimelle, ja laajemminkin sosiaaliselle transitiolla. Tästä syystä olisi erityisen tärkeää mainita, että sukupuoli-identiteettiin perustuvasta syystä nimenmuutosta hakevan lapsen osalta on syytä huomioida erityisen tarkasti lapsen osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia koskevat 43 §:ssä mainitut periaatteet.

Lapsiasiavaltuutetun mukaan harkittaessa sukupuolisidonnaisuudesta luopumista tehtävien päätösten on perustuttava tutkittuun tietoon pohjaavaan lapsivaikutusten arviointiin.

3.1.5 Poikkeusperusteet etunimen harkinnanvaraisista edellytyksistä (3 §)

LSKL kannatti 3 §:n poikkeusperusteita. *Pohjois-Suomen HaO* piti poikkeamismahdollisuuksia perusteltuina ja tarpeellisina.

Vapaa-ajattelijat esitti pohdittavaksi, tuleeko uskonnon lisäksi muun maailmankatsoimuksen olla syy poikkeukseen nimen valinnassa.

Etunimien sukupuolisidonnaisuudesta poikkeaminen

STM kannatti 3 §:n 4 kohdassa säädettyä ja kyseisen lainkohdan perusteluissa täsmennettyä poikkeamismahdollisuutta. Myös *Tasa-arvovaltuutettu* piti hyvänä linjausta, jonka mukaan vastakkaiselle sukupuolelle vakiintunut etunimi voidaan hyväksyä hakijan sukupuoli-identiteettiin liittyvästä syystä ja se toivoi sen näkyvän myös lakitekstistä.

STM viittasi translain uudistamistarpeita arvioineen työryhmän loppuraporttiin (STM 2015:23) ja sen käsityksen mukaan säännösehdotuksella toteutettaisiin raportissa peräänkuulutettuja selkeyden, tarkoituksenmukaisuuden ja yhtenäisten käytänteiden tavoitteita niissä tilanteissa, joissa henkilö haluaa muuttaa nimensä sukupuoli-identiteettiään vastaavaksi. STM korosti, että on hyvä, että sukupuoli-identiteettiin liittyvä poikkeus on kirjattu perusteluihin ohjaamaan yhtenevää laintulkintaa jatkossakin. *Trasek* ja *DWC* sen sijaan katsoivat, että mietinnön kohdalla on vaikea nähdä, että edellä mainitun raportin tavoitteet toteutuisivat muissa kuin perinteistä käytäntöä noudattavissa nimenmuutostapauksissa.

Sateenkaariperheet ja *Seta* katsoivat, että esityksessä mahdollistettavat poikkeukset sukupuolittamisen säännöstä on toteutettu kapeasta näkökulmasta sukupuolen moninaisuuteen. Myös *Trasek* ja *DWC* totesivat, että karkeana yksinkertaistuksena mietintö olettaa perustelematta tai edes lausumatta oletusta varsinaisesti ääneen, että sukupuoli olisi vain kaksi. Ihmisen juridinen sukupuoli ei välttämättä vastaa hänen sukupuolikokemustaan, kehonkuvaansa tai ulospäin näkyvää olemustaan. *Sateenkaariperheet* ja *Seta* totesivat, että uusimpien tutkimusten mukaan noin 4–5 % väestöstä ei koe syntymänsukupuoltaan ainakaan täysin omakseen. *Trasekin* ja *DWC:n* mukaan keskenään selvästi erilaisia ryhmiä ovat muun muassa muunsukupuoliset, intersukupuoliset ja transvestiitit. Kun henkilötunnuksestaan ei selviä henkilön todellinen sukupuoli, väärin sukupuolitetun nimen ja henkilötunnuksen kaksinkertainen taakka käy kohtuuttomaksi.

Tasa-arvovaltuutetusta on hyvä, että perustelujen mukaan hakijan ei edellytetä esittävän translain (563/2002) 1 §:ssä tarkoitettua selvitystä vastakkaiseen sukupuoleen kuulumisesta, vaan hakijan luotettavalla tavalla esittämä kokemus sukupuoli-identiteetistään olisi ratkaiseva. *Tasa-arvovaltuutetusta* olisi tärkeää, että luotettavaa selvitystä koskeva soveltamiskäytäntö olisi mahdollisimman yhtenäistä. Luotettavaksi selvitykseksi nimensä vaihtavan aikuisen henkilön sukupuoli-identiteetistä tulisi riittää hänen oma ilmoituksensa. Myös STM kannatti perusteluissa esiin tuotua tulkintaa ohjaavaa periaatetta, jonka mukaan etunimen muuttaminen yksilön sukupuoli-identiteettiin perustuvista syistä ei ole sidottu siihen, että henkilön sukupuoli on vahvistettu toiseksi translaissa säädetyllä tavalla, vaan nimen voi muuttaa esittämällä muunlaisen selvityksen. Samalla STM viittasi tasa-arvolain syrjintäkieltoon. STM myös

huomautti, että on olemassa ihmisiä, joiden sukupuoli-identiteetti ei ole selkeästi miehen tai naisen tai jotka ajoittain ilmaisevat pukeutumisellaan ja käytöksellään toista sukupuolta itsessään. Huomioiden tasa-arvolaisissa säädetyt velvoitteet, perusteluissa mainitulle ”luotettavalle selvitykselle” ei näissä monipuolisissa tilanteissa tule asettaa kovin korkeaa kynnystä.

Sateenkaariperheiden, Setan, Trasekin ja DWC:n mukaan esityksessä on pyritty huomioimaan transsukupuolisten henkilöiden tarpeet, mutta heidänkin kohdallaan erityisesti vain sukupuolen korjaukseen hakeutuvien osalta. Sateenkaariperheiden ja Setan mukaan muiden sukupuolivähemmistöihin kuuluvien ryhmien, kuten intersukupuolisten, muunsukupuolisten ja transvestiittien, tarpeet jäävät pääosin huomioimatta. Näillä ryhmillä olisi erityisiä tarpeita sukupuolirajoja ylittävien ja sukupuolineutraalien etunimien käyttöön, sekä sukupuolineutraalien nimien pysyvyyteen sukupuolineutraaleina. Sateenkaariperheiden ja Setan mukaan työryhmän esitykset eivät edistä näitä tavoitteita verrattuna nykytilanteeseen, vaan ainoastaan vakiinnuttavat nykyistä jäykkää, sukupuolittavaa ja syrjivää käytäntöä. Esitetyt sukupuolittavat käytännöt ovat syrjiviä henkilöitä kohtaan, joiden sukupuoli-identiteettiä tai sukupuolen ilmaisua ne eivät tunnusta. Syrjintä sukupuoli-identiteetin perusteella on kielletty tasa-arvolaisissa (6 c § (30.12.2014/1329)). Myös Trasekin ja DWC:n mukaan sellaiselle, joka ei koe olevansa yksiselitteisesti mies eikä nainen, juridisen sukupuolen ja etunimien muuttaminen tämän jaon puitteissa ei poista sukupuoliristiriitaa.

Trasekin ja DWC:n mukaan ehdotuksessa on yritetty ottaa huomioon ne transsukupuoliset, jotka korjaavat sukupuoltaan kahden valtasukupuolen välillä. Heidänkin osaltaan ehdotus jää vajavaiseksi. Trasek ja DWC viittasivat ehdotetun 28 §:n 2 momentin 6 kohtaan, jonka mukaan etunimenmuutoshakemus on maksuton, jos se tehdään juridisen sukupuolen muuttamisen yhteydessä tai sen jälkeen. Sukupuolenkorjausprosessi on Suomessa kuitenkin aikataulutettu niin, että ylivoimainen enemmistö transsukupuolisista muuttaa etunimensä vastaamaan sisäistä sukupuoltaan jo paljon ennen kuin juridisen sukupuolen muutos on mahdollinen. Niinpä nämäkin ihmiset joutuvat hakemaan nimenmuutosta maksullisena ja harkinnanvaraisena toimenpiteenä. Ei ole hyvän hallintotavan mukaista, että hallinnollisen prosessin osat oletetaan tehtäväksi eri järjestyksessä kuin mihin ne on toisaalla säädetty.

Lausunnonantajien muutosehdotukset sukupuolisidonnaisuutta koskeviin poikkeamisperusteisiin

STM:n mukaan olisi vielä pohdittava, onko sukupuoli-identiteetistä annettavalle luotettavalle selvitykselle lainkaan tarvetta ja harkita, voitaisiinko henkilöille joilla iän puolesta on lähtökohtaisesti määräysvalta nimeensä antaa mahdollisuus sukupuolisidonnaisuuden osalta vapaaseen nimivalintaan. Sukupuoli-identiteetti voi olla vaikeasti sanoii-

tettava ja moninainen, ja monissa tilanteissa selvitys voi perustua ainoastaan henkilön omaan ilmoitukseen. Viranomaisen kannalta on haastavaa kohdella ihmisiä yhdenvertaisesti päätettäessä, missä tilanteissa henkilön annetaan ottaa käyttöön toisen sukupuolen nimi tai yhdistelmä molempien sukupuolien nimistä, ja missä tilanteissa puolestaan ei. *Trasekin* ja *DWC:n* mukaan jo nykyisen lain aikana nimenmuutosta hakevan henkilön sukupuolikokemusta on pidetty sellaisena muuna erityisenä syynä, joka riittää poikkeamaan etunimen sukupuolenmukaisuudesta. Maistraattien käytännöt ovat kuitenkin kirjavia siitä huolimatta, että nimilautakunnan linja on jo vuosia ollut verraten johdonmukainen. Siksi jos vaatimus etunimien sukupuolenmukaisuudesta säilytetään, tämä käytäntö on syytä kirjata lakiin ja ulottaa paitsi aikuisiin myös alaikäisiin.

Sateenkaariperheet ja *Seta* totesivat, että jos etunimet päätetään säilyttää sukupuoli-tettuina, rajoituksen ei tule koskea täysi-ikäisiä tai 15 vuotta täyttäneitä, jotka ottavat itselleen uuden etunimen. Näiden tulee saada ottaa myös yhdistelmänimi vastakkaisesti sukupuolittuneista etunimistä. Täysi-ikäiselle ja 15 vuotta täyttäneelle alaikäiselle on mahdollistettava toiselle sukupuolelle vakiintuneen nimen ottaminen ilman viranomaisen harkintaa. *Sateenkaariperheet* ja *Seta* ehdottivat 3 §:ään lisättäväksi uuden poikkeamisperusteen: ”jos toiselle sukupuolelle vakiintuneen nimen tai eri sukupuolille vakiintuneiden nimien yhdistelmän ottaja on täysi-ikäinen tai 15 vuotta täyttänyt alaikäinen”. Myös *Trasek* ja *DWC* ehdottivat, että jos niiden vastustuksesta huolimatta etunimen sukupuolisidonnaisuus säilytetään, nimen sukupuolta ei määritellä esityksen kaltaisella mekaanisella tavalla ja että kohtien 3 ja 4 väliin lisätään kohta, jonka mukaan sukupuolisidonnaisuudesta poikkeaminen on sallittua aikuiselle hänen omalla ilmoituksellaan ja alaikäiselle 44 § ja 27 § mukaisesti.

STM katsoi, että osa ihmisistä, joiden sukupuoli-identiteetti ei ole selkeästi miehen tai naisen, saattaisi kokea hyödylliseksi mahdollisuuden ottaa käyttöön sekä naisen että miehen etunimi. *Tasa-arvoaltuutettu* huomautti, että mietinnössä ei ole otettu kantaa tähän mahdollisuuteen. *Tasa-arvoaltuutetun* saamien tietojen mukaan tämä helpottaisi osan transihmisten elämää. STM:n mukaan tämän tulisi olla mahdollista.

Kotus kysyi, miksi 3 §:n 1 momentin 1 kohdan rajausta koskee elossa olevia henkilöitä. *Kotus* ehdotti ilmausta ”elossa olevalla” poistettavaksi tai vaihtoehtoisesti, jos täsmennettyä rajausta tarvitaan, ottaa sellaiseksi jonkin vuosiluvun, kuten esim. vuoden 1946, jolloin ensimmäinen etunimilaki sukupuolenmukaisuutta vaativine pykälineen astui voimaan. Näin nimeä etsivien valinta helpottuisi, sillä ulkopuoliset eivät näe Väestötietokeskuksen Nimipalvelusta, onko nimi käytössä vain elossa olevilla henkilöillä. *Kotus* huomautti, että Väestötietojärjestelmä ei anna yksiselitteistä kuvaa nimien sukupuolenmukaisuudesta jo kirjaamistapojen vuoksi. Esim. kun patronymien eli isännimiä käyttävien kulttuureiden etunimen jälkeen käytetyt isän ja isoisän nimet

kirjataan jälkimmäisiksi etunimiksi, tytöille tästä syystä kirjatut miesten etunimet saataan tulkita tyttöjen etunimiksi. Tältä osin on syytä vähintään ohjeistaa maistraatteja.

Evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus esitti harkittavaksi, riittäisikö nimen hyväksymiselle se, että nimi on väestötietojärjestelmän mukaan jo käytössä samaa sukupuolta olevalla henkilöllä. Jos halutaan säilyttää vaatimus jo käytössä olevasta viidestä samasta etunimestä, tulisi tältä osin harkita ehdotetun 22 §:n 1 momentin selkeyttämistä. Lähtökohtaolettaman tulisi kuitenkin olla, että nimen hyväksyttävyyden on tutkittu, kun se on hyväksytty ensimmäistä kertaa väestötietojärjestelmään rekisteröitäväksi.

Uudisnimien sukupuolittuminen

Sateenkaariperheiden, Setan, Trasekin ja DWC:n mukaan uudisnimille ei pidä luoda sukupuolittavaa automaatiota työryhmän esittämällä tavalla. *Monimuotoiset perheet -verkoston* mukaan uudisnimien sukupuolittuminen vaikeuttaisi uudisnimien käyttöönottamista. *NJKL* piti tärkeänä, ettei uudella lainsäädännöllä tarpeettomasti sukupuolitteta uudisnimiä tai sellaisia nimiä, jotka ovat jo aiemmin vakiintuneet eri sukupuolten käyttöön. *NJKL* viittasi yhdenvertaisuusvaltuutetun kannanottoon, jonka mukaan sukupuolivähemmistöjen kannalta on keskeistä, että osa nimistöistä on sellaista, että nimi voi olla kenellä tahansa oikeudellisesta sukupuolesta riippumatta. *MLL* piti tärkeänä sen varmistamista, että käytettävissä on sukupuolineutraaleja etunimiä, jotka on merkitty myös kalenteriin.

Sateenkaariperheiden ja *Setan* mukaan ehdotettu käytäntö mahdollistaa niiden vanhojen sukupuolineutraalien etunimien ottamisen ja antamisen, jotka jo nykyisellään ovat molempien sukupuolten käytössä. Sen sijaan uudisnimien osalta se luo kestävämmän tilanteen, joka johtaa väijäämättä uudisnimien sukupuolittumiseen jossain vaiheessa. Jos joku on ottanut itselleen sukupuolineutraalin nimen, koska se ilmentää hänen sukupuoli-identiteettiään, on täysin kohtuutonta luoda lainsäädäntöä, joka väisämättä johtaa kyseisen henkilön nimen sukupuolittumiseen. Henkilön sukupuolineutraalina nimenä ottaman nimen sukupuolittaminen on kyseisen henkilön identiteetin vakava loukkaus. Työryhmä perustelee, että sukupuolittuneissa etunimissä pysyttäytymisen ei ole ongelma sukupuolineutraaleja nimiä kaipaaville, koska uudisnimet ovat luonteeltaan sukupuolineutraaleja. Samalla työryhmä esittää automaation, joka väisämättä sukupuolittaa nämä nimet. Uudisnimet on jätettävä sukupuolittamisen ulkopuolelle, vaikka nimi olisi viidellä saman oikeudellisen sukupuolen edustajalla. Sukupuolineutraalin nimen on pysyttävänä sukupuolineutraalina, jotta nimenhaltijan oikeuksia ei loukata.

Myös *Trasek* ja *DWC* kiinnittivät huomiota siihen, että mietinnössä esitetyn mukaan tarvetta luopua etunimien sukupuolisidonnaisuudesta vähentää se, että on olemassa useita etunimiä, jotka ovat käytössä vakiintuneesti molemmilla sukupuolilla ja ovat tästä syystä sukupuolineutraaleja. Samalla mietintöön sisältyvä lakiehdotus on kuitenkin kirjoitettu sellaiseksi, että se tosiasiallisesti ajan myötä vähentäisi sukupuolineutraalien nimien määrää. Sukupuolisidonnaisuuden säilyttämistä perustellaan edelleen sillä, että uudet etunimet ovat lähtökohtaisesti sukupuolineutraaleja ennen niiden käytön vakiintumista. *Trasekin* ja *DWC:n* mukaan samoilla argumenteilla voidaan kuitenkin luontevammin perustella sukupuolisidonnaisuudesta luopumista.

Trasekin ja *DWC:n* mukaan 3 §:n poikkeusperusteissa hyväksymisperusteena 1 kohdassa mainittu "viidessä elossa olevalla henkilöllä" ei määritelmänä vaikuta johdonmukaiselta. Yhtäältä se tarkoittaisi, että yleisimmät etunimet olisivat pääosin muodollisesti sukupuolineutraaleja – kymmenientuhansien nimenkantajien joukkoon osuu kullakin hetkellä jokunen henkilö, jonka sukupuolenkorjausprosessi on kesken, jolla on muun kulttuurin kautta peruste poiketa nimien sukupuolenmukaisuudesta tai jolla jostain muusta syystä on juridisesta sukupuolesta poikkeava etunimi. Toisaalta se tarkoittaisi, että jokainen kokonaan uusi etunimi määriteltäisiin automaattisesti kuuluvaksi ensimmäisen kantajansa sukupuolelle. Tämä ei mitenkään vastaa sen paremmin tähänastista käytäntöä kuin sitä todellisuutta, jossa etunimet annetaan. Pieni mutta merkittävä osuus väestöstä on sellaisia, joita ei oman sukupuolikokemuksen tai ulospäin näkyvien kriteerien perusteella voi luokitella yksiselitteisesti naiseksi tai mieheksi. Monien tällaisten ihmisten kannalta on olennaista, että etunimistöissä säilyä edelleen myös sukupuolineutraalien etunimien kategoria; toisaalta on yhtä lailla useita ihmisiä, joiden näkökulmasta on tärkeää voida saada sekä naisen että miehen etunimi. Tässä kohden on huomattava, että kun suomenkielisessä nimistöissä on suhteellisen paljon harvinaisehkoja sukupuolineutraaleja etunimiä, ruotsinkielisessä puolestaan ei juurikaan. Siksi molempien vaihtoehtojen säilyttäminen on tärkeää paitsi sukupuolivähemmistöjen tasa-arvon myös kansalliskielten tasavertaisuuden kannalta. Perinteisen sukupuolijaon ulkopuolelle jäävät, samoin kuin kahden valtasukupuolen välisessä sukupuolenkorjausprosessissa olevat transsukupuoliset, ovat tähän asti voineet vaihtaa etunimeään sen kohdan perusteella, joka on lakiehdotuksessa neljäntenä: "jos siihen harkitaan olevan muu erityinen syy". Tämä muotoilu on jätetty väljäksi, kuten toisaalta oikein onkin; toisaalta sen tulkinta on tähän saakka ollut kirjavaa. On siis pelättävissä, että muunsukupuolisia kohdellaan jatkossakin siinä määrin eri tavalla, että he eivät ole tasa-arvoisessa asemassa sukupuolienemmistöön kuuluvien kanssa. Ristiriidan vaara nykyisen tasa-arvolain kanssa on ilmeinen.

Sateenkaariperheiden ja Setan mukaan ainoa teoreettinen mahdollisuus, miten uudisnimi voisi pysyä sukupuolineutraalina, on, että myös toisen sukupuolen edustajien määrä pääsee nousemaan viiden nimen kynnyksen yli joko maahanmuuton tai erityiseen syyhyn perustuvan nimenmuutoksen takia. Valtaosassa tapauksia alun perin

sukupuolineutraali etunimi kuitenkin vääjäämättä sukupuolittuu ja jää vain toisen sukupuolen käyttöön.

Sateenkaariperheet ja Seta ehdottivat, että 3 §:ään lisätään 2 momentti, jonka mukaan ne nimet, jotka lain voimaantulon aikaan ovat sukupuolineutraaleja, ja kaikki uudisnimet, jotka otetaan käyttöön lain voimaan tulon jälkeen, pysyvät molempien sukupuolien käytössä riippumatta niiden naisten ja miesten määrästä, joilla ne tulevaisuudessa ovat käytössä. Ne toisin sanoen pysyvät sukupuolineutraaleina jatkossakin.

Sateenkaariperheet ja Seta korostivat, että jos esityksen mukainen sukupuolitusautomaatio kuitenkin luodaan, on varmistettava, että on olemassa keinoja synnyttää uusia sukupuolineutraaleja nimiä. Uudisnimien sukupuolitusautomaation lieventämiseen voidaan löytää useita teknisiä ratkaisuja, joista ne esimerkkinä ehdottivat 3 §:n 1 momentin 1 kohdan täydentämistä seuraavasti: ”Jos nimi on väestötietojärjestelmän tietojen mukaan jo käytössä nimensaajan kanssa samaa sukupuolta olevalla viidellä elossa olevalla henkilöllä tai jos nimi on käytössä yhteensä alle 30 henkilöllä eri sukupuolet yhteenlaskettuina. Ehdotettu muotoilu mahdollistaisi sen, että pääsee syntymään uusia sukupuolineutraaleina pysyviä nimiä. Tällöin voisi syntyä esimerkiksi tilanne, että uudisnimi kertyy 8 naiselle ja 22 miehelle. Tämän jälkeen sitä pidetään miehille vakiintuneena nimenä, mutta viiden henkilön poikkeussääntö antaa myös oikeudelliselle naiselle mahdollisuuden ottaa nimen. Toisaalta uudisnimi, joka saisi 30. ensimmäiseksi haltijakseen ainoastaan oikeudellisia miehiä, sukupuolittuisi miehen nimeksi eikä oikeudellisen naisen olisi lainkaan mahdollista ottaa sitä (paitsi erityisistä syistä). Ensisijainen ratkaisu olisi kuitenkin varmistaa, että uudisnimet pysyvät kaikissa tilanteissa sukupuolittamisen ulkopuolella.

3.2 Sukunimi (2 luku)

3.2.1 Sukunimiyhdistelmien käyttöönoton salliminen

Enemmistö asiaan kantaa ottaneista lausunnonantajista (*STM, maistraatit, VRK, MLL, Monimuotoiset perheet -verkosto, SSHY, MJKL, NJKL, Kotus, nimilautakunta, Moniheli, Sateenkaariperheet, Seta ja Tasa-arvovaltuutettu*) kannatti sukunimiyhdistelmien sallimista mietinnössä ehdotetussa muodossa, jonka mukaan sukunimiyhdistelmät olisivat mahdollisia aikuisille esimerkiksi vihittäessä (10 ja 13 §), mutta tietyissä tilanteissa myös lapsille (6 ja 7 §). Ehdotuksen mukaan sukunimiyhdistelmät olisivat sallittuja myös tilanteissa, joihin ei liity perhesuhteiden muutosta.

Lapsiasiavaltuutettu ilmoitti kannattavansa ehdotettuja 6 ja 7 §:ää sekä sukunimiyhdistelmästä luopumista koskevaa 15 §:ää korostaen samalla, että lapsen sukunimen

valinnassa on arvioitava lapsen edun mukaisuutta kokonaisvaltaisesti. *LSKL* piti suunniteltuja muutoksia alaikäisen sukunimen määräytymisen osalta lähtökohtaisesti kannatettavina. Kannatuksestaan huolimatta *LSKL* huomautti, että uudistuksen potentiaalisia ongelmia olisi tullut tarkastella kattavammin. Erityisesti se kiinnitti huomiota siihen, että lapsivaikutusten arviointi on jäänyt keskeneräiseksi, sillä siinä ei ole varsinaisesti punnittu eri sukunimiyhdistelmämahdollisuuksien seurauksia tai mahdollista haittaa lapsille.

LSKL piti tärkeänä sitä, että mietinnössä korostetaan lakiluonnoksen alaikäisen itsemääräämisoikeutta koskevaa sääntelyä, jonka mukaan 15 vuotta täyttänyt alaikäinen voi myös luopua sukunimiyhdistelmän käyttämisestä, jos hän kokee sen hankalaksi käyttää.

Evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus kannatti vain puolisoiden sukunimistä ja vanhempien sukunimistä muodostettuja sukunimiyhdistelmiä.

SSK ja *Suomalaisuuden Liitto* kannattivat ehdotuksen kohtaa, jonka mukaan lapsen sukunimeksi voitaisiin valita jommankumman vanhemman sukunimi tai sukunimiyhdistelmä sellaisenaan, mutta muilta osin vastustivat sukunimiyhdistelmien käyttöönoton sallimista mietinnössä ehdotetussa muodossa.

Moniheli kannatti erilaisten sukunimiyhdistelmien sallimista ”hyvän maun” rajoissa.

Sateenkaariperheet ja Seta totesivat, että ehdotus mahdollistaa yhtä aikaa ihmisten valinnanvapauden ja perheyhteyden ilmaisemisen nykykäytäntöä paremmin ja monipuolisemmin.

Ehdotuksiin kantaa ottamatta jättänyt *Pohjois-Suomen HaO* piti ehdotuksiin sisältyvää valinnanvapautta myönteisenä, mutta totesi samalla, että monien erilaisten nimiyhdistelmien sallinta ja niiden muuttamisen laaja sallinta ainakin lasten kohdalla voivat aiheuttaa sekavuutta. Sen mukaan ehdotettujen muutosten vaikutuksia olisikin mahdollista arvioida vasta, kun selviää, missä määrin yhdistelmänimiä otetaan käyttöön.

Maistraattien mukaan yhdistelmänimet voivat aiheuttaa samanlaisia vaikeuksia käytössä ja tietojärjestelmissä kuin pitkät etunimet. *VRK:n* mukaan väestötietojärjestelmään ja siihen liittyvään sähköiseen palvelujärjestelmään rakennettavien automaattisten päättelyjen monimutkaisuuden minimoimiseksi olisi parasta, että sukunimiyhdistelmien sallittavuutta ei rajoitettaisi vain joihinkin tilanteisiin, esimerkiksi vain puolisoille tai lapsille. *Evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus* huomautti sukunimiyhdistelmävaihtoehtojen moninaisuuden herättävän hämmennystä ja mahdollisesti aiheuttavan vaikeuksia lain tulkinnassa ja soveltamisessa nimi-ilmoituksen vastaanottajalla.

Osa maistraateista piti yhdenmukaisen menettelyn kannalta tarpeellisena selkeän esimerkkilistan liittämistä lakiin sukunimiyhdistelmistä, jotka puolisoille ja lapsille ovat mahdollisia. Näillä toimenpiteillä päästäisiin maistraattien käsityksen mukaan selkeyteen ja yhdenmukaiseen tulkintaan valinnanvapautta heikentämättä, sekä helpotettaisiin kansalaisten nimivalintoja.

Osa maistraateista katsoi, että olisi selkeämpää luopua kokonaan väliviivallisesta nimiyhdistelmästä sen selkeyttämiseksi, että kysymys on kahdesta erillisestä sukunimestä. Tällöin nykyiset väliviivalliset sukunimet tulisi voida muuttaa maksuttomalla ilmoituksella väliviivattomiksi. Näin sukunimiyhdistelmiä muistuttavat väliviivalliset sukunimet, jotka ovat yhtä sukunimeä, erottautuisivat selvemmin yhtenä sukunimenä. Kotus huomautti, että yhdysmerkin käyttö sukunimiyhdistelmissä on vakiintunut käytäntö, josta luopuminen voi aiheuttaa siirtymävaiheessa epätietoisuutta esimerkiksi aakkostuksessa ja nimien oikeinkirjoituksessa. Toisaalta se katsoi käytännön toimivan useissa valtioissa, eikä näin ollen nähnyt estettä tälle muutokselle.

Lapsen sukunimen määräytyminen

Evangelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus piti hyvänä uudistusta, jonka mukaan vanhempien sukunimiyhdistelmä voidaan antaa myös lapselle, minkä se arvioi vahvistavan perheyhteyttä.

NJKL:n mukaan mahdollisuus muodostaa lapsen sukunimi vanhempien sukunimistä korostaa lapsen yhteyttä vanhempiin ja *STM:n* mukaan tukee tasapuolista vanhemmuutta. STM yhtyi myös mietinnössä esitettyyn näkemykseen siitä, että sukunimiyhdistelmien salliminen tilanteessa, jossa lapsen vanhemmilla on eri sukunimet, mahdollistaa lapsen nimi yhteyden muodostamisen ja säilyttämisen suhteessa kumpaankin vanhempaan paitsi ydinperheessä myös esimerkiksi ero- ja uusperhetilanteissa, mikä mahdollistaa lapsen ja perheen keskinäisen nimi yhteyden muodostamisen nykyistä joustavammin. STM:n oletuksen mukaan nykyinen vaatimus siitä, että lapselle voidaan antaa vain toisen vanhemman sukunimi, ohjaa välillisesti pariskuntien nimiratkaisuja heidän avioituessaan.

SSK ja *Suomalaisuuden Liitto* katsoivat, että lapsen sukunimen määräytyminen vanhempien sukunimistä muodostetun sukunimiyhdistelmän perusteella sekä mahdollisuus antaa vanhemman sukunimiyhdistelmän yksi sukunimi sellaisenaan tai yhdistettynä toisen vanhemman sukunimeen tai toisen vanhemman sukunimiyhdistelmän toiseen sukunimeen ja näihin sisältyvä valinnanvapaus aiheuttaa sukunimijärjestelmän ylläpidon kannalta epäjärjestyä ja sekaannuksen vaaraa.

Moniheli piti hyvänä mahdollisuutta, jonka mukaan lapsen sukunimeksi voitaisiin antaa vanhemman tai isovanhemman nimestä muodostettu sukunimi, jos tämä vastaa vieraan valtion nimikäytäntöä ja vanhemmalla on yhteys kyseiseen valtioon. *Maistraattien* mukaan ne ovat havainneet paljon kysyntää sille, että lapsille voitaisiin nimi-ilmoituksella rekisteröidä sukunimi tai sukunimiyhdistelmä, joka muodostuu vanhemman tai isovanhemman tai molempien nimistä, jos vanhemmalla on yhteys tällaisen nimikäytännön omaavaan valtioon. Maistraatit kannattivat valinnanvapauden laajentamista vastaavalla tavalla myös suomalaisiin.

Monimuotoiset perheet -verkosto, *Sateenkaariperheet* ja *Seta* katsoivat, että ehdotettu 6 § on erittäin rajoittunut säädös perheiden moninaisuuden näkökulmasta. Niiden mukaan lapselle olisi voitava antaa sellainen sukunimi, joka huomioi hänen tosiasialliset perhesuhteet ja vahvistaa niitä sukunimiyhteydellä. Lapselle olisi voitava antaa (syntymässä tai myöhemmin) sama sukunimi kuin hänen tosiasiallisella vanhemmaltaan silloin kun vanhempia on useampi kuin kaksi tai kun on kyse uusperheestä. Lapsen edun mukaista voi myös olla, että hänelle annetaan sama nimi kuin hänen puolisisaruksellaan tai tosiasiallisella sisaruksellaan on. Vastaavasti lapselle olisi voitava antaa sen vanhemman nimi, joka on antanut hänet adoptoitavaksi. Joskus vanhemmuudesta luopuva vanhempi jää lapsen elämään tosiasiallisena vanhempana esimerkiksi silloin lapsella on useampia kuin kaksi tosiasiallista vanhempaa alusta lähtien tai kun vahvistetaan niin sanottu avoin adoptio. Sateenkaariperheiden ja Setan mukaan olisi lisäksi säädettävä poikkeussäädös, joka kykenee huomioimaan muut vastaavat tilanteet, joissa lapsen tosiasiallisia perhesuhteita pyritään turvaamaan sukunimiyhteydellä. Ne ehdottivat 6 §:ään lisättäväksi 4 momentin, jonka mukaan lapsen sukunimeksi voidaan 1–3 momentin estämättä valita myös lapsen vanhemmuudesta luopuneen vanhemman, lapsen puolisisaruksen, lapsen muun tosiasiallisen vanhemman tai muun tosiasiallisen perheenjäsenen nimi.

Alaikäisen sukunimen määräytyminen adoption perusteella

Monimuotoiset perheet -verkosto, *Sateenkaariperheet* ja *Seta* pitivät tärkeänä sitä, että perheen sisäinen adoptio on huomioitu esityksessä mainitulla tavalla adoptiolasta koskevassa 8 §:ssä.

Lapsiasiavaltuutettu piti hyvänä ratkaisuna sitä, että lapsen sukunimen määräytymiseen lapsen adoption yhteydessä sovellettava säännös tuomioistuimen velvollisuudesta tiedustella, minkä nimen lapsi saa, ehdotetaan säännöstasoltaan nostettavaksi asetuksesta laintasoiseksi. Samalla se kuitenkin katsoi, että vähintään säännöksen perusteluissa olisi selkeästi todettava, keneltä tuomioistuin tätä tiedustelee. Nyt säännöksen perusteluissa viitataan 6 ja 7 §:ään ja todetaan, että adoptiovanhemmilla on samat valintamahdollisuudet kuin biologisilla vanhemmilla. Lapsen mielipiteen selvittämisestä ei tässä yhteydessä mainita mitään, vaikka kyse on perusteluidenkin mu-

kaan lapsen oikeudesta säilyttää oma nimensä. Perusteluissa viitattujen 6 ja 7 §:n kohdallakaan ei oteta kantaa lapsen mielipiteen selvittämiseen. Selvyyden vuoksi perusteluissa olisi tärkeää viitata ainakin 44 §:ään, jossa säädetään lapsen itsemääräämisoikeudesta, jos tarkoitus on, että noudatetaan tätä yleistä säännöstä.

LSKL korosti, että adoptioon liittyvistä säännöksistä olisi tarpeen kuulla adoptiolautakunnan ja Adoptioerheet ry:n näkemyksiä.

Puolisoiden sukunimivaihtoehdot

Monimuotoiset perheet -verkosto piti kannatettavana lähtökohtaa, jonka mukaan avio-puolisot voivat säilyttää avioituessaan oman nimensä. Myös esitys, jonka mukaan kaksiosaiset, puolisoilla ennen avioitumista olleista sukunimistä muodostuvat sukunimet sallitaan avioliittoa solmittaessa ja että kaksiosaisen sukunimen käyttö tulee mahdolliseksi molemmille puolisoille, on kannatettava. Monimuotoiset perheet -verkosto piti tärkeänä sitä, että puolisot saavat itse valita nimien järjestyksen ja että puolisoiden kaksiosaisien sukunimien ei tarvitse olla samassa järjestyksessä toisiinsa nähden.

STM ja *NJKL* yhtyivät mietinnön sukupuolivaikutusarvioon, jonka mukaan puolisoiden yhtäläinen oikeus muodostaa sukunimiyhdistelmä edistää sukupuolten tasa-arvoa. *NJKL*:n mukaan se myös mahdollistaa puolisoiden keskinäisen nimiyhteyden ilman, että kumpikaan puolisoista joutuu luopumaan omasta sukunimi-identiteetistään. Tasa-arvovaltuutetun mukaan joustavampi käytäntö lisäisi parien ja perheiden valinnanvapautta.

VRK kiinnitti huomiota siihen, että uudessa laissa on 12 §:n nojalla ehdotettu pysyttäväksi voimassa periaate, jonka mukaan aiemmalta puolisolta avioliiton perusteella saatua sukunimeä ei uudessa avioliitossa voida ottaa puolisoiden yhteiseksi sukunimeksi, eikä jatkossa myöskään osaksi sukunimiyhdistelmää. Pykälä koskee sanamuotonsa mukaan "puolisoita", mutta yksityiskohtaisista perusteluista selviää, että tällä on tarkoitettu aviopuolisoita. Ehdotuksen 16 §:n 3 kohdassa on sen sijaan ehdotettu otettavaksi lain tasolle säännös siitä, että avopuolisot voisivat hakemuksesta saada yhteisen sukunimen. Tämä johtaa *VRK*:n mukaan käytännössä siihen, että aviopuolisolta saatua sukunimeä ei voida antaa uudelle puolisolalle, kun taas avopuolisolta hakemuksella saatu sukunimi voidaan antaa uudellekin puolisolalle. Jotta eri parisuhdemuotoja ei asetettaisi keskenään eriarvoiseen asemaan, lakiehdotusta lievenee syytä muuttaa tältä osin. Yhtenä mahdollisuutena *VRK* piti sitä, että 12 §:n sanamuotoa tarkennettaisiin niin, että sitä sovellettaisiin sekä avio- että avopuolisoihin.

3.2.2 Sukunimen muuttaminen

Pohjois-Suomen HaO piti myönteisenä sitä, että lakiehdotuksessa on luovuttu vaatimuksesta esittää perusteet etu- tai sukunimen muutostarpeelle ja että sukunimen muutostilanteita koskeviin lakiehdotuksen 16 §:n 1 kohtaan ja 20 §:n 1 momentin 1 kohtaan on otettu lain tasolle jo oikeuskäytännössä noudatettu ns. viidennen sukupolven sääntö.

Kotus huomautti ehdotetun 16 §:n 1 kohtaan liittyen, että on mahdollista, että esivanhemmilla ei ole vielä ollut sukunimeä, mutta hakija haluaisi ottaa käyttöön heidän asumansa talon nimen, vaikka sama nimi on jo entuudestaan käytössä sukunimenä. *Kotus* esitti, että mahdollisuus, jossa kyseinen talonnimi olisi voinut päätyä hakijan esivanhempien sukunimeksi, mainittaisiin lainkohdan perusteluissa sallittuna vaihtoehtona.

Monimuotoiset perheet -verkosto piti 16 §:n 3 kohtaa perusteltuna. Myös *Sateenkaariperheet* ja *Seta* totesivat, että on erittäin kannatettavaa, että avopuolisille tuodaan mahdollisuus ottaa yhteinen sukunimi, mutta esitetyt ehdot eivät huomioi perheiden moninaisia tilanteita riittäväällä tavalla. Niiden mukaan yhteisen sukunimen ottaminen pitäisi olla mahdollista vaikka naimattomat puoliset eivät asuisi yhdessä.

3.2.3 Käytössä olevien sukunimien suoja

Enemmistö asiaan kantaa ottaneista lausunnonantajista kannatti ehdotusta, jonka mukaan käytössä olevien sukunimien suoja säilytetään entisellään (*MLL*, *SSHY*, *VRK*, *Pohjois-Suomen HaO*, *maistraatit* yhtä maistraattia lukuun ottamatta, *Kotus*, *nimilautakunta*, *Ortodoksisen kirkon kirkollishallitus*, *Evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus* ja *MJKL*).

Yksi maistraatti vastusti ehdotusta ja katsoi, että sukunimisuojusta tulisi luopua kaikkein yleisimpien sukunimien osalta.

Monimuotoiset perheet -verkosto, *Sateenkaariperheet* ja *Seta* vastustivat ehdotusta ja katsoivat, että sukunimisuojusta tulisi luopua kaikissa tilanteissa.

VRK:n mukaan sähköisten palvelujärjestelmien suunnittelun ja rakentamisen kannalta parasta olisi joko säilyttää sukunimisuoja kaikilla yhdenvertaisesti tai luopua sukunimisuojusta kaikissa tilanteissa. Sen mukaan sukunimisuojusta luopuminen osittain, esimerkiksi kaikkein yleisimpien sukunimien osalta, vaikeuttaisi nimenmuutosilmoitusten ja -hakemusten automatisointia.

Evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus piti yhdenvertaisuusnäkökulman ja suomalaisen sukunimihistorian pohjalta perusteltuna, että käytössä olevien sukunimien suoja säilyy nykykäytännön mukaisena. Ehdotusta kannattaneet maistraatit katsoivat, että jos sukunimisuoja ei koskisi kaikkia sukunimiä, syntyisi rajanveto-ongelmia ja käytännöt saattaisivat eriytyä.

Kotus katsoi, että sukunimisuojan säilyttäminen yleisimpien sukunimien osalta tunnustaa eritaustaiset väestönosat samanarvoisiksi myös nimiltään. Suomen yleisimmät sukunimet ovat toisaalta vanhat itäsuomalaiset talonpoikaiset sukunimet, joista vanhimmat on peräisin jo keskiajalta, ja toisaalta kansallisen heräämisen aikana syntyneet uudet suomenkieliset sukunimet, joita otettiin tuhansittain 1800-luvulla. Itäsuomalaisiin sukunimiin liittyy sekä nimi- että sukuidentiteetti, jota yleisimpien nimien kohdalla saatetaan tarkentaa ilmaisemalla myös sukuhaara (esim. Hingunniemen Tikkaset, Rantasalmen Kärkkäiset). Sukuidentiteetin merkitystä ilmentää Suomessa myös laaja, kaikkiiin kansankerrokseen ulottuva sukututkimusharrastus. Kotuksen mukaan tällaiset nimet ovat aineetonta kulttuuriperintöä, joka jo sellaisena on suojelun arvoinen. Ne poikkeavat synnyltään eurooppalaisesta ja muusta pohjoismaisesta sukunimistöstä, jossa vanhimmat sukunimet ovat säätyläisnimistöä ja tavallisen kansan nimistö nuorta, suurelta osalta 1800-luvulta peräisin olevaa patronymistä nimistöä, kuten esim. Tanskan Jensen ja Hansen tai Ruotsin Johansson, Andersson, Karlsson ja Nilsson.

Ehdotusta vastustaneen ja sukunimisuojasta luopumista kaikkein yleisimpien sukunimien osalta kannattaneen maistraatin mukaan kaikkein yleisimpien sukujen sukuhaarat eivät enää ole helposti tunnistettavissa nimen perusteella ja osa yleisimpien sukunimien kantajista on vaihtanut sukunimensä vähemmän yleiseen nimeen.

Monimuotoiset perheet -verkoston mukaan sukunimisuoja toimii lapsen edun vastaisesti hankaloittaessaan lapsen tosiasiallisten perhesuhteiden vahvistamista yhteisellä sukunimellä ja asettaen yksittäisten sukunimien suojan lapsen edun edelle. Sateenkaariperheet ja Seta katsoivat, että sukunimisuoja vaikeuttaa lapsen yksilöllisen edun, tosiasiallisten perhesuhteiden ja sukunimiyhteyden turvaamista. Niiden mukaan työryhmän esitykset edistävät osittain perheiden monimuotoisuuden ja lapsen tosiasiallisten perhesuhteiden huomioimista sukunimen määräytymisessä, mutta esitykset jäävät puolitiehen, johtuen ennen kaikkea linjauksesta säilyttää sukunimisuoja. Sukunimisuojassa pitäytymistä perustellaan sillä, että sukunimisuojasta luopuminen kokonaan olisi omiaan vahingoittamaan ja loukkaamaan tiettyjä väestöryhmiä, eikä huomioisi sukunimistöön liittyvää kulttuurista ja informatiivista merkitystä. Sateenkaariperheiden ja Setan mukaan sukunimisuojalle on olemassa ilmeisesti hyvin laaja poliittinen kannatus yhteiskunnassa, kun lapsen edun edelle on mahdollista asettaa näin toisarvoisia etuja. Päätöksessä pysyttäytyä sukunimien suojassa asetetaan muut edut lapsen edun edelle.

Sateenkaariperheiden ja Setan mukaan sukunimisuojasta seuraa erittäin monimutkaista säätelyä sukunimen ottamisen osalta. Jos sukunimisuojassa pysyttäydytään, sille voidaan toki säätää poikkeuksia esimerkiksi perhesyistä. Mutta jokainen poikkeus pitää säätää erikseen, ja jokaisen poikkeustilanteen tulee olla sellainen, että se on objektiivisesti, mielellään asiakirjanäyttöön nojatuen, osoitettavissa. Tämä johtaa siihen, että jos sukunimisuojassa pysytään, perheiden moninaisuutta ja lapsen tosiasiallisia perhesuhteita voidaan huomioida väkisinkin vain rajatulta osin.

Monimuotoiset perheet -verkoston mukaan sukunimisuojasta luopuminen poistaisi nykylainsäädännössä olevat esteet sen tieltä, että lapsen sukunimi olisi olemassa olevien perhesuhteiden mukainen, vaikkakin periaatteessa nämä asiat voidaan esiteyllä tavalla hoitaa erikseen poikkeussäännöksin tai erillisillä anomuksilla. Tämä toimintatapa asettaa kuitenkin päätösvallan sukunimiasiassa viranomaisille ja todisteluvelvoitteen perhesuhteen osalta hakijalle. Erillinen hakumenettely myös lisää turhaa byrokratiaa.

Monimuotoiset perheet -verkosto, Sateenkaariperheet ja Seta tähdensivät, että jos sukunimisuojasta luovutaan, voisi sukunimen valita kaikissa tilanteissa lapsen tosiasiallisten perhesuhteiden mukaan. Sateenkaariperheet ja Seta katsoivat, että sukunimisuojasta luopuminen mahdollistaisi lapsen sukunimen valinnan tosiasiallisten perhesuhteiden perusteella paljon nyt esitettyä useammassa tilanteissa.

Sateenkaariperheet ja Seta totesivat, että jos sukunimisuojassa kuitenkin päätetään pitäytyä, sukunimisuojaa pitää heikentää tietyissä tilanteissa enemmän kuin ehdotettu 16 § mahdollistaa. Ehdotetun 16 §:n 5 kohta on sitä koskevista perusteluissa määritelty niin tiukaksi, että sen nojalla tuskin pystytään huomioimaan valtaosaa monimuotoisten perheiden erityisistä tilanteista vahvistaa tosiasiallisia perhesuhteita sukunimiyhteydellä. Siksi edellä esitetään muutoksia 6 §:ään. Vaihtoehto 6 §:n muutosesityksille on laajentaa 16 §:n 1 momentin 5 kohdan käyttöalaa niin, että tosiasialliset perhesuhteet voidaan pääasiassa ottaa huomioon kohtaa sovellettaessa.

3.2.4 Muut huomiot

Lapsiasiavaltuutettu, SSK ja Suomalaisuuden Liitto ilmoittivat kannattavansa sukunimivelvoitteen säilyttämistä lakitekstissä tai lainsäädännössä.

VRK kannatti mietinnön ehdotusta, jonka mukaan jatkossa sukunimen ruotsinkielisenä vastineena käytettäisiin käsitettä *efternamn*, joka vastaa muiden pohjoismaiden lainsäädännössä käytettyä käsitteistöä sekä yleiskielen käsitteistöä myös Suomessa.

Maistraatit kannattivat henkilökohtaisten sukunimien poistumista ja totesivat, ettei sukunimen henkilökohtaisuus ole käytännössä muodostunut väestön yleisesti omaksumaksi asiaksi.

MLL:n ja *LSKL:n* mukaan lapsen edun harkinta tulisi sisällyttää myös sukunimeä koskevaan sääntelyyn.

3.3 Nimiviranomaiset ja menettelysäännökset (3 luku)

3.3.1 Nimiviranomaiset (21 §)

Lapsiasiavaltuutettu ilmoitti kannattavansa 3 luvun säännöksiä.

Itä-Suomen aluehallintoviraston Maistraattien ohjaus- ja kehittämissyksikön mukaan esityksessä on selkeytetty työnjakoa eri viranomaisten välillä.

Maistraatit kannattivat maistraattien ja seurakuntien vastuunjaon selkeyttämistä ja maistraatin aseman vahvistamista nimiviranomaisena lain tasolla. Myös *Evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus* piti tarkoituksenmukaisena, että maistraattien asemaa nimiviranomaisena korostetaan ja että seurakuntien ja maistraattien vastuunjakoa selkeytetään. *Vapaa-ajattelijoiden* mukaan valtionkirkkojen seurakuntien ja maistraattien vastuunjaon selkeyttämistä käsittelevä mietinnön luku 3.2.10 on selvästi muutos parempaan.

Evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallituksen käsityksen mukaan seurakunnan epäillessä nimi-ilmoituksessa ehdotetun etunimen tai sukunimen lainmukaisuutta seurakunta tai keskusrekisteri ei tallenna nimeä väestötietojärjestelmään vaan siirtää nimiasian maistraatin tutkittavaksi. Vasta maistraatin lainvoimaisen päätöksen myötä tallennusvelvoite siirtynee maistraatille. Tältä osin joko säännöksiä tai ainakin niiden perusteluja olisi sen mielestä syytä selkeyttää.

Evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus totesi, että käytännössä kastettavan lapsen etunimi-ilmoitus sekä vihittävien puolisoiden sukunimen ilmoittaminen saatetaan tehdä hyvinkin myöhään vasta kirkollisen toimituksen yhteydessä, jolloin nimen lainmukaisuuden selvittäminen on jäänyt kirkollisen toimituksen jälkeen suoritettavaksi. Siten säännöksen siitä, että puolisoiden tuleva sukunimi ilmoitetaan jo avioliiton esteiden tutkinnan yhteydessä, voidaan arvioida parantavan ehdotetun sukunimen lainmukai-

suuden selvittämistä. Sen sijaan kastettavan lapsen etunimi-ilmoitusten kohdalla ongelmia saattaa jatkossakin ilmetä.

Vapaa-ajattelijat kannatti muutoksen viemistä pidemmälle niin, että vastasyntyneen nimen rekisteröinti ja avioliiton esteiden tutkinta voisivat jatkossa olla pelkästään maistraatin tehtäviä, mikä vastaisi yleistä linjaa, jossa lainsäädäntö yhä selkeämmin erottaa valtion ja uskonnollisten yhdyskuntien tehtäviä toisistaan. Vapaa-ajattelijat huomautti, että seurakunnalle tehtävien vastasyntyneiden nimi-ilmoitusten osuus laskee jyrkentyvästi ja avioliitoista yli puolet solmitaan siviilivihkimisenä. Nämä seikat tulisi huomioida laadittaessa esitystä tulevaisuutta varten.

Vapaa-ajattelijoiden mukaan seurakuntien järjestämällä erilaisilla uskonnollisilla rituaaleilla ei tarvitsisi olla mitään juridista merkitystä, ja se pitikin syrjivänä sitä, että kahdella valtionkirkolla on erioikeus avioliiton esteiden tutkintaan, ja toisaalta uskonnotonta katsomusta edustavilla yhteisöillä ei ole vihkimisoikeutta, vaikka uskonnollisilla yhdyskunnilla on.

Vapaa-ajattelijat kiinnittivät myös huomiota tietosuojaan ja esittivät jatkossa pohdittavaksi tuleeko seurakunnilla olla lainkaan pääsyä kaikkien kansalaisten väestötietoihin.

Almanakkatoimisto piti oikeusministeriön nimilautakuntaa edelleen tarpeellisena asiantuntijaelimenä, jonka asemaa ja tehtäviä on sen mielestä syytä kehittää mietinnön mukaisesti. Nimervalinnan säätelyssä on olennaista, että eri puolilla maata asuvat kansalaiset tulevat nimiasioissa kohdelluiksi yhdenvertaisesti. Maistraattien mukaan asiantuntijaviranomaisena toimiva nimilautakunta tulee jatkossakin säilyttää viranomaisena, josta saa erityisasiantuntijuutta tietyillä nimiasioiden osa-alueilla, kuten nimistöntutkimuksessa ja sukututkimuksessa. Erityisasiantuntijuus tarkoittaa maistraattien mukaan kuitenkin sitä, että vain syvempää asiantuntemusta vaativat asiat käsitellään nimilautakunnassa ja kaikki muut asiat rajataan pois lausuntopyyntövelvollisuuden piiristä.

Yhdessä maistraatissa pidettiin mahdollisena nimilautakunnan lakkauttamista kokonaan ja sen korvaamista maistraattien nimiasioita käsittelevistä kootulla valtakunnallisella toimielimellä, joka toimisi oman toimen ohella. Kokouksia voitaisiin pitää huomattavasti nykyistä useammin, käytäntö yhtenäistyisi maistraateissa, ja kustannukset laskisivat. Toimielin kuulisi tarvittaessa nimiasioiden asiantuntijatahoja.

3.3.2 Etu- ja sukunimen ilmoittaminen ja muuttaminen sekä ilmoitusten ja hakemusten maksuttomuus (22 ja 23 §)

Almanakkatoimisto piti mietinnön nimenantoa koskevia menettelytapaehdotuksia tervetulleina ja oikeansuuntaisina. *Moniheli* toivoi, että nimiasia voitaisiin hoitaa jatkossa mahdollisimman sujuvasti ja pääsääntöisesti ilmoitusmenettelyllä, jos kyse ei ole erityistapauksista. *Monimuotoiset perheet -verkosto* kannatti yleisellä tasolla toimenpiteitä, joilla nimen muuttamisesta tai haluamansa nimen saamisesta voidaan tehdä henkilölle helpompaa ja sääntelyä väljentää ja piti kiitettävänä sitä, että yksinkertaiset ilmoitus- ja hakemusasiat hoituisivat jatkossa sähköisesti.

Almanakkatoimiston mukaan menettelytapaehdotusten toteutuminen keventäisi nimi-asioiden käsittelyä ja sujuvoittaisi hallintoa.

Maistraatit kannattivat etu- ja sukunimen ilmoittamisen määräajan nostamista kahdesta kuukaudesta kolmeen kuukauteen. Kahden maistraatin mukaan niiden kokemuksen perusteella määräaika voisi olla vieläkin pidempi. Maistraattien mukaan kaikkia lasten nimi-ilmoituksia ei tälläkään hetkellä ole saatu kolmessa kuukaudessa, vaikka määräaika on ollut kaksi kuukautta. Maistraatit viittasivat Norjassa, Tanskassa ja Islannissa sovellettavaan kuuden kuukauden määräaikaan ja katsoivat, että Suomessa määräajan tulisi olla ainakin neljä kuukautta, joiden kuluessa lapsen tietojen ilmoittamislomakkeet saataisiin lähes kokonaan. Tällöin vältyttäisiin mahdollisimman pitkälle siltä, että laissa oleva määräaika ylitettäisiin.

VRK esitti harkittavaksi, että määräaika nimen ilmoittamiselle maahanmuuttotilanteissa voisi olla pidempi kuin kolme kuukautta, esimerkiksi yksi vuosi. Sen mukaan on kohtuutonta edellyttää hyvinkin toisenlaisesta nimikulttuurista tulevaa henkilöä ilmoittamaan puuttuvan etu- tai sukunimensä lyhyessä määräajassa. Kolmen kuukauden määräaika tuskin on riittävän pitkä, jotta maahan muuttaneen olisi mahdollista ymmärtää etu- ja sukunimien merkitys suomalaisessa yhteiskunnassa. Pidempi määräaika ottaisi paremmin huomioon suomalaisen yhteiskuntaan integroitumisen vaatiman ajan sekä turvaisi henkilölle paremmat edellytykset tehdä riittävän informoitu päätös siitä, minkälaisen etu- tai sukunimen hän ottaa. Varsinkin kun ehdotetun lain kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvissa säännöksissä siirryttäisiin kotipaikkaperiaatteesta asuinpaikkaperiaatteeseen, Suomen nimilainsäädännön sisältämä nimivelvoite tulisi sovellettavaksi entistä useampaan maahan muuttaneeseen ja entistä aikaisemmassa vaiheessa.

Lisäksi *VRK* huomautti, että koska ulkomailta muuttaneiden tiedot pyritään merkitsemään väestötietojärjestelmään mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, etu- ja sukuni-

men ilmoittamiseen ehdotetut mahdollisuudet poiketa kolmen kuukauden määräajasta tulisivat olemaan pikemminkin pääsääntö kuin poikkeus tilanteissa, joissa henkilö on saapunut Suomeen vasta niin äskettäin ja sellaisissa olosuhteissa, että hän ei ole vielä kyennyt riittävästi harkitsemaan nimivalintaansa, ottaen huomioon ne valtiot ja alueet, joissa etu- tai sukunimiä ei ole. VRK:n mukaan ei liene tarkoituksenmukaista, että poikkeukseksi tarkoitettua lain säännöstä jouduttaisiin käytännössä soveltamaan lähes aina.

Kuntaliitto kiinnitti huomiota 22 §:n 3 momenttiin, jonka nojalla kunnan sosiaalihuollossa vastaavan toimielimen tulisi viimesijaisesti huolehtia alaikäisen etunimen ilmoittamisvelvollisuuden täyttämisestä huoltajan laiminlyötyä kyseisen velvoitteen täyttämisen. Velvollisuuden viimesijaisesta täyttämisestä aiheutuvat lisäkustannukset ovat Kuntaliiton arvion mukaan vähäiset, sillä se arvioi valtakunnallisesti esiintyvän vuodessa noin 15 sellaista tapausta, joissa neuvotteluyhteyden katkettua kunta hakee tuomioistuimelta edunvalvojan sijaisen määräämistä lapsen nimeämistä varten.

Myös maistraatit kiinnittivät huomiota 22 §:n 3 momenttiin ja samalla 23 §:n 3 momenttiin niiltä osin kuin maistraatilla on näiden lainkohtien perusteella velvollisuus ilmoittaa asiasta sosiaalihuollon toimielimelle. Maistraatit katsoivat, että ehdotettujen lainkohtien ja niitä koskevien yksityiskohtaisten perustelujen perusteella on ymmärrettävissä, että maistraatin tulisi rekisteröidä lapselle hänet synnyttäneen vanhemman sukunimi, vaikka etunimestä ei vielä ole tietoa, ja saatetaan määrätä edunvalvojan sijainen viime kädessä päättämään etunimestä. Lapsen etu- ja sukunimet kuitenkin rekisteröidään maistraatissa samanaikaisesti. Maistraattien mukaan yksityiskohtaisissa perusteluissa voisi tuoda selvemmin esille sen, rekisteröidäänkö lapselle hänet synnyttäneen vanhemman, tai jos se ei ole tiedossa, hänen toisen vanhempansa sukunimi, vaikka etunimestä ei ole vielä ilmoitusta, vai rekisteröidäänkö sukunimi vasta sitten, kun etunimestä on saatu ilmoitus joko huoltajalta tai edunvalvojan sijaiselta. Maistraatit katsoivat, että lapselle tulisi rekisteröidä väestötietojärjestelmään etu- ja sukunimet yhtä aikaa, ja vain erittäin poikkeuksellisissa tapauksissa sukunimen voisi merkitä ilman etunimeä.

Maistraatit kiinnittivät huomiota ehdotettuun 24 §:n 2 momenttiin, jonka mukaan puoliso voi vihittäessä säilyttää oman sukunimensä avioliiton esteiden tutkinnan yhteydessä tehdystä nimivalinnasta riippumatta. Tällaisessa tilanteessa se piti perusteltuna sitä, että puoliso tai vihkijä merkitsisi esimerkiksi esteiden tutkintatodistukseen, että puoliso haluaakin säilyttää sukunimensä, vaikka avioliiton esteiden tutkintahakemuksessa hän ilmoitti sukunimivalintansa toisin. Näin sukunimivalinta olisi kirjallisesti olemassa ja jälkikäteen todettavissa, miksi sukunimi ei vaihtunutkaan avioliiton myötä.

Lapsiasiavaltuutettu kiinnitti huomiota myös 26 §:ään, jossa säädetään, että perustelut nimenmuutokselle tulee esittää, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta. Säännöksen

perusteluissa todetaan, että perusteluiden esittäminen on ilmeisen tarpeetonta esimerkiksi tilanteissa, joissa perhesuhteiden muutos on todettavissa väestötietojärjestelmästä tai on muutoin viranomaisen tiedossa. Lapsiasiavaltuutettu korosti, että kun kyse on lapsen nimestä, nimenmuutoksen tulee olla ensisijaisesti lapsen edun mukainen. Pelkkä perhesuhteiden muutos ei täytä tätä edellytystä kaikissa tilanteissa.

Maistraatit ehdottivat, ettei kirjallisia päätöksiä tarvitsisi laatia 28 §:ssä mainituissa tilanteissa. Lakiehdotuksen mukaan päätös pitäisi kirjoittaa niistäkin hakemuksista, jotka ovat maksuttomia (nykyään ilmoituksia). Jos myös näissä selvissä maksuttomissa asioissa maistraatin päätöksen pitää olla tulevaisuudessa kirjallinen, se lisäisi merkittävästi maistraattien työmäärää, ellei suurinta osaa näistä päätöksistä saada automatisoitua siten, että sähköinen järjestelmä antaa asiakkaalle suoraan päätöksen valitusosoituksineen. Jos lapsen etu- ja sukunimen ilmoittamiseen kehitetään ja otetaan käyttöön sähköinen nimi-ilmoituspalvelu, tulee automaation toimia niin, että puutteelliset ilmoitukset eivät pääse läpi ja lainvastaiset nimet suoraan väestötietojärjestelmään. Nykyisen lain mukaiset sähköiset nimenmuutosilmoituslomakkeet ovat osoittautuneet nimenmuuttajille vaikeiksi, ja iso osa maistraateille lähetetyistä ilmoituksista on täytetty väärälle lomakkeelle. Toisaalta maistraatit katsoivat, että lakiehdotuksen myötä lomakevalinta helpottuu huomattavasti, kun nimenmuutosasia tulee vireille aina hakemusasiana ja ilmoitukset liittyvät vain nimen määräytymistilanteisiin.

Tasa-arvovaltuutetun mukaan maksuttomuus olisi hyvä ulottaa koskemaan kaikkia niitä tilanteita, joissa etunimen muuttaminen johtuu henkilön sukupuoli-identiteetistä. *Sateenkaariperheet* ja *Seta* katsoivat, että maksuttomuus on 28 §:n 2 momentin 6 kohdan mukaisessa tilanteessa perusteltua, koska kyse on rekisterimerkinnän korjauksesta. Maksuttomuudelle asetetaan kuitenkin liian tiukat ehdot. Ensinnäkin etunimen korjaus omaa sukupuolta vastaavaksi on maksuton ainoastaan silloin kun on sovellettu sukupuolen vahvistamisesta annettua translakia, joka rajoittuu binääriseen näkemykseen sukupuolesta. Toisin sanoen muunsukupuolisten ihmisten nimenmuutokset jäävät maksullisiksi, vaikka niissäkin nimi korjataan omaa sukupuolen kokemusta vastaavaksi. Toiseksi nimenmuutos on ehdotuksen mukaan maksuton vasta siinä vaiheessa kun henkilön oikeudellinen sukupuoli on jo korjattu. Nykyinen sukupuolenkorjausbyrokratia tekee käytännössä mahdottomaksi odottaa nimenmuutoksen kanssa näin pitkään.

Migri viittasi arviomuistioon antamaansa lausuntoon, jossa se ehdotti harkittavaksi ilmoitusvelvollisuuden säätämistä maistraatille tietyissä nimenmuutoksen hakemistilanteissa. *Migri* uudisti ehdotuksensa ja korosti, että sillä on velvollisuus tutkia kansalaisuuslain mukaisesti kansalaisuuden menettämisasiat, mutta sillä ei ole tällä hetkellä tehokkaita keinoja saada tietoja seikoista, jotka käynnistävät kansalaisuuden menettämisharkinnan. Maistraatille säädettävä oma-aloitteinen ilmoitusvelvollisuus olisi välttämätön edellytys kansalaisuuden menettämissäännöksen tehokkaalle soveltami-

selle. Migrin mukaan ilmoitusvelvollisuus voitaisiin rajata tilanteisiin, joissa nimenmuutoshakemuksen peruste on ulkomailla ja joka ajoittuu aikaan ennen kansalaisuuden saamista.

Migri viittasi korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuun (16.9.2016 taltio 3892) kansalaisuuden menettämistä koskevassa asiassa, jossa henkilö oli pyrkinyt muuttamaan syntymäaikansa maistraatissa kansalaisuuden saamisen jälkeen sekä Migrin tekemiin menettämispäätöksiin tilanteissa, joissa henkilöt ovat hakeneet maistraatilta nimenmuutosta Suomen kansalaisuuden saamisen jälkeen. Henkilöillä ei ollut luotettavaa asiakirjaselvitystä alun perin ilmoittamistaan eikä muutetuista nimistään. Tapauksissa nimenmuutoshakemusten perusteet olivat henkilöiden ulkomaisissa sukulaisuussuhteissa ja nimenmuodostuskäytännöissä, jotka johtivat siihen, ettei henkilöiden henkilöllisyyksiä enää voitu pitää selvitettyinä kansalaisuuslain 6 §:n mukaisesti.

Migri huomautti, että kun kansalaisuutta hakevat henkilöt eivät voi saada luotettavaa asiakirjaselvitystä keskeisistä henkilötiedoistaan kuten nimistä, perustuvat henkilön tiedot kansalaisuuspäätöksessään pitkälti henkilön omaan ilmoitukseen. Nykyisellään Suomen kansalaisuus voidaan myöntää jo neljän tai viiden vuoden oleskelun jälkeen myös sellaiselle turvapaikanhakijataustaiselle hakijalle, jolla ei ole maahan tullessa tai myöhemminkään ollut esittää luotettavana pidettävää näyttöä henkilöllisyydestään. Tätä nykyä noin joka kolmas Suomen kansalaisuutta hakeva ei pysty esittämään kansallista passia Migrille. Ajan kuluessa henkilön ilmoittamat henkilötiedot vakiintuvat henkilön henkilöllisyydeksi Suomessa. Alun perin ilmoitettujen keskeisten henkilötietojen muuttaminen pitkän Suomessa oleskelujakson jälkeen synnyttää näissä tilanteissa epäilyä siitä, onko Suomen kansalaisuus alun perin myönnetty oikealle henkilöllisyydelle. Koska henkilöllisyyden selvittäminen ja siitä varmistuminen on erityisen keskeistä kansalaisuusasioissa, on alun perin vailla luotettavaa asiakirjaselvitystä rekisteröityjen keskeisten henkilötietojen muuttaminen tutkittava aina huolellisesti. Valitettavasti Migrissä on havaittu, että keskeisiäkin henkilötietoja kuten nimeä ja syntymäaikaa pyritään joskus muuttamaan pian Suomen kansalaisuuden saamisen jälkeen. Esimerkiksi nimenmuutoksen ajoittaminen Suomen kansalaisuuden saamisen jälkeiseen aikaan herättää epäilyä menettelyn tarkoituksellisuudesta. Tavoitteena on voinut olla kansalaisuuden saamisen varmistaminen ja/tai alun perin virheellisen henkilöllisyyden muuttaminen oikeaksi. Virheellisen henkilöllisyyden ilmoittamisen perusteena on voinut olla esimerkiksi oman ja/tai perheen maahan pääsyn varmistaminen.

3.3.3 Nimilautakunnan lausunto, nimiasian ratkaiseminen ja muutoksenhaku (30–32 §)

Pohjois-Suomen HaO katsoi, että nimilautakunnan lausunto on tarpeellinen siten kuin mietinnössä esitetään ja piti myönteisenä sitä, jos lausunnoista saadaan näin aiempaa perusteellisempia, sillä heidän näkökulmastaan lausunnoista ei ole tähän saakka ollut apua hallinto-oikeuden ratkaisutoiminnassa niiden lyhyden ja perustelujen ohuuden vuoksi.

Nimilautakunta korosti, että sen työskentelyn kannalta olennaista on, että sille lähetettyjen lausuntopyyntöjen määrä saadaan laskemaan tarkoituksenmukaisemmalle tasolle.

Maistraattien mukaan nimenmuutos vie nykyisin paljon aikaa, kun nimilautakunnan lausuntoa on pyydettävä myös selvissä tilanteissa.

Maistraatit totesivat, että 30 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella nimilautakuntaan tulisi lähettää selvätkin kielteisen päätöksen saavat tapaukset, esimerkiksi kun etunimeksi on haettu kirosanaa. Maistraatit eivät pitäneet uuden nimilain tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisena sitä, että nimilautakuntaan lähetetään lausunnolle selvästi 1 §:n vastaisia etunimiä ja katsoivat, että 30 §:n 3 momentin perusteella annettavassa asetuksessa olisi syytä rajata ehdottomien edellytysten vastaiset etunimihakemukset lausuntopyyntövelvollisuuden piiristä. Osa maistraateista katsoi, että lausunnon pyytämisen tarpeellisuus tulisi jättää kokonaan maistraatin harkintaan.

Sateenkaariperheiden ja Setan mukaan 30 §:stä seuraa, ettei maistraatin tarvitse pyytää nimilautakunnan lausuntoa, jos henkilö hakee vastakkaiselle sukupuolelle vaihtunutta nimeä erityisenä syynään sukupuoli-identiteettiin perustuva syy. Ne katsoivat, että pykälän perusteluissa olisi syytä erikseen mainita, että tässä tilanteessa nimilautakunnan lausunto on tarpeen vain hyvin poikkeuksellisissa tilanteissa, mikä ohjaisi maistraatteja ratkaisemaan kyseiset tapaukset pikaisesti hakijan hakemuksen mukaisesti.

Sateenkaariperheet ja Seta katsoivat, että 30 §:n perusteluissa olisi myös mahdollista huomioida lainsäätäjän antama ohjeistus maistraateille alaikäisen lapsen etunimen muuttamisesta sukupuoli-identiteettiin perustuvasta syystä. Tältä osin *Sateenkaariperheet ja Seta* viittasivat edellä etunimien sukupuolisidonnaisuuden yhteydessä lausumaansa. Niiden mielestä mahdolliset kohdat asian käsittelemisessä ovat ainakin 3 §:n, 30 §:n ja 43 §:n perustelut.

Maistraatit katsoivat, että 31 §:n 3 momentissa säädellyn tiedottamisvelvollisuuden voisi rajata koskemaan vain niitä maistraatin ratkaisuja ja päätöksiä, joissa maistraatin ratkaisu/päätös poikkeaisi nimilautakunnan lausunnosta. Tämä olisi sujuvampi menettely, ja se keventäisi maistraatin tehtäviä ja tukisi siten lainmuutoksen yhtä tarkoitusta eli menettelyn keventämistä.

Pohjois-Suomen HaO:n mukaan muutoksenhakua koskevat säännökset ovat entistä selkeämmät ja johdonmukaisemmat. Kuitenkin 32 §:n 2 momentti saattaa muodostua liian suppeaksi muutoksenhakuun oikeutettujen osalta. Erityisesti tilanteessa, jossa lapsen etu- tai sukunimi on ilmoitettu tai sitä on muutettu toista yhteishuoltajaa kuulematta, tai jos nimestä ei saavuteta yhteisymmärrystä, toisella huoltajalla saattaa olla tarve muutoksenhakuun.

3.3.4 Huostaanotetun lapsen nimiasian ratkaiseminen (27 §)

Monimuotoiset perheet -verkosto, Sateenkaariperheet ja Seta kannattivat sitä, että sijaisvanhemman sukunimi voidaan antaa lapselle ehdotetun 27 §:n mukaisesti. *LSKL* piti hyvänä sitä, että voimassaolevan nimilain 16 a § ja 32 d § on yhdistetty ehdotetussa 27 §:ssä omaksi säännökseksi, josta asia on selkeämmin hahmotettavissa kuin voimassaolevasta nimilaista ja joka tukee lastensuojelun käytännön toimintaa. *STM* piti tärkeänä, että nimilainsäädännössä otetaan jatkossakin huomioon huostaanotetun lapsen erityisasema ja piti ehdotettua 27 §:ää lapsen edun mukaisena.

MLL totesi, että 27 §:ssä tulisi nimenomaisesti mainita lapsen etu ensisijaisena harkintaperusteena. Myös *LSKL* kiinnitti lapsen etuun huomiota ja totesi, että vaikka 27 §:n perusteluissa tarkennetaan edellytyksiä, joilla sijaisvanhemman sukunimi voidaan antaa lapselle, perusteluista tulisi käydä huomattavasti selkeämmin ilmi perusteet, jolloin nimi yhteyden muodostaminen sijaisvanhempaan on mahdollista. Näistä keskeisin on lapsen etu, johon kiinteästi liittyy lapsen näkemysten selvittäminen ja huomioon ottaminen lapsen iän ja kehitystason mukaisesti sekä pitkään samassa perheessä jatkunut sijoitus.

Lapsiasiavaltuutettu ja *LSKL* pitivät ehdotettua 27 §:ää jossain määrin epäselvänä. Lapsiasiavaltuutetun mukaan pykälän ensimmäinen virke on selkeä menettelysäännös. Toisen virkkeen se kuitenkin katsoi ennemminkin sääntelevän edellytystä nimen muuttamiselle kuin menettelyä. *LSKL* piti toista virkettä ongelmallisena. Sen mukaan pykälän ensimmäinen ja toinen virke ovat asiayhteydeltään erillisiä ja samassa momentissa näin ilmaistuina problemaattisia eivätkä ne anna selkeää kuvaa lainsäätäjän tarkoituksesta ja tavoitteista. Lapsiasiavaltuutetun mukaan pykälän toisen virkkeen sen paikka olisi selkeämmin joko 2 luvussa, jossa säädetään muista sukunimen muut-

tamisen edellytyksistä, tai 45 §:ssä, joka koskee alaikäisen nimen muuttamista koskevia rajoituksia. LSKL katsoi, että koska toisessa virkkeessä tarkoitettussa tilanteessa on kyse lapsen sukunimen muuttamisesta, olisi sen paikka luontevammin siihen asiakokonaisuuteen liittyvän säännöksen yhteydessä (esityksen 2 luku). Se myös viittasi siihen, että 45 §:n 2 momentin perusteluissa on pohdittu kyseistä 27 §:ään liittyvää asiaa. LSKL totesi, että jos katsotaan tarpeelliseksi jättää kyseinen virke 27 §:ään, se tulee selkeästi erottaa säännöksen ensimmäisestä virkkeestä omaksi momentikseen ja kokonaisuudessaan tarkentaa perusteluita ja kirjata ne kyseiseen säännökseen.

3.3.5 Sukunimen menettäminen isyyden kumoamisen jälkeen

Monimuotoiset perheet -verkosto ilmoitti erikseen kannattavansa ja YVPL piti tärkeänä että säännös, jonka mukaan tuomioistuin voi lapsen isyyden kumoamisen jälkeen päättää, että lapsi on velvollinen ottamaan sen sukunimen, joka toisella vanhemmalla oli lapsen syntymän hetkellä, poistetaan. *Suomalaisuuden Liitto* ja SSK sen sijaan katsoivat, että sukunimen menettämistä isyyden kumoamisen perusteella koskeva säännös tulee säilyttää.

Monimuotoiset perheet -verkoston mukaan isyyden kumoaminen ei poista lapsen perhesidettä isänä pidettyyn henkilöön eikä aina automaattisesti tarkoita sitä, että lapsi haluaa luopua tämän sukunimestä. Päinvastoin tästä sukunimestä on voinut tulla vahvasti osa lapsen identiteettiä, ja siksi sen säilyttämisen mahdollisuus on lapsen kannalta tärkeä.

YVPL:n mukaan säännöksen kumoamiselle esitetyt perustelut ovat tärkeitä ja se huomautti, että nykyinen menettely ei ole lapsen oikeuksien sopimuksen mukainen. Lapsen käyttämästä sukunimestä on saattanut ehtiä muodostua osa hänen henkilöllisyyttään, joten olisi väärin vaatia häntä luopumaan siitä toisen vanhemman niin halutessa. YVPL katsoi, että lainsäätäjän ensisijainen tehtävä on suojella lasta ja vasta toissijaisesti vanhempaa. Lisäksi se totesi, että lapsi itse tai lapsen huoltaja voi muutuneiden perhesuhteiden vuoksi päätyä muuttamaan sukunimen. Lisäksi se kiinnitti huomiota siihen, että myöskään muissa perhetilanteissa tällainen ei ole ollut mahdollista, vaikka vanhemmuus loppuisikin. Esimerkiksi sijaisvanhemmilla eikä adoptiovanhemmilla ole koskaan ollut mahdollisuutta vaatia entistä sijais- tai adoptiolastansa luopumaan sukunimestään, vanhemmuuden keskeydyttyä niissä tapauksissa, joissa lapsen sukunimi on muutettu sosiaalisten vanhempiensa sukunimeksi.

Suomalaisuuden Liiton ja SSK:n mukaan isyyden kumoamiskanteen hyväksyminen oikeudessa tarkoittaa sitä, että lapsen isyys on aikaisemmin perustunut virheoletta- maan, joka saatetaan lainmukaiseksi isyyskanteen hyväksymisellä. Niiden mukaan

näissä tilanteissa isällä tulee ehdottomasti olla mahdollisuus vaatia virheelliseen isyyteen perustuneen sukunimen poistamista lapselta, jolle isän sukunimi ei kuulu.

3.4 Kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvat säännökset (4 luku)

Uudenmaan maistraatin mielestä jää epäselväksi, voidaanko Suomessa tilapäisesti asuvien henkilöiden ja turvapaikanhakijoiden täällä syntyneiden lasten tiedot rekisteröidä väestötietojärjestelmään, ja jos voidaan, niin missä tilanteissa. Yksityiskohtaisissa perusteluissa ei ole riittävästi käsitelty sitä, miten arvioidaan nimilain soveltamista niiden Suomessa asuvien ulkomaalaisten kohdalla, jotka asuvat tai oleskelevat Suomessa tilapäisesti tai jotka ovat täällä turvapaikanhakijoina ja joille syntyy lapsi. Heitä on Suomessa ja erityisesti Uudellamaalla hyvin paljon. Nimilainsäädännön uudistamisen yhteydessä tulisi tarkistaa, että ehdotettu uusi nimilaki on linjassa tässä asiassa väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) kanssa. Nykyisin, jos lapsen äiti asuu Suomessa tilapäisesti ja hänen tietonsa on rekisteröity väestötietojärjestelmään, hänelle syntyneen lapsen tiedot rekisteröidään väestötietojärjestelmään pääsääntöisesti vasta, kun lapsella on kansalaisuusvaltion passi. Jos turvapaikanhakijoilla ei ole oleskelulupaa, heidän tietojaan ei rekisteröidä väestötietojärjestelmään, eikä myöskään heille täällä syntyneiden lasten tietoja. Lakiehdotus kuitenkin lähtee siitä, että jos henkilöllä on asuinpaikka Suomessa nimen määrätymisen perusteen syntyessä tai nimeä koskevaa ilmoitusta tehtäessä, määrätty nimi Suomen lain mukaan.

Uudenmaan maistraatin käsityksen mukaan yksityiskohtaisissa perusteluissa ei selkeästi oteta kantaa siihen, että tilapäisesti Suomessa asuvien sekä myös turvapaikanhakijoiden nimet voitaisiin rekisteröidä nimenomaan väestötietojärjestelmään, kun asuinpaikan arvioidaan muodostuneen tänne tai jos katsotaan, että turvapaikanhakijalla on tänne ”läheisin yhteys”. Uudenmaan maistraatin mielestä yksityiskohtaisissa perusteluissa olisikin tarpeellista selvemmin ottaa kantaa siihen, milloin tänne turvapaikanhakijoina tulleiden kohdalla nimiasia voitaisiin ratkaista Suomessa ja rekisteröidä väestötietojärjestelmään. Esimerkiksi jos turvapaikanhakija on tullut Italian kautta Suomeen, ja hän synnyttää Suomessa lapsen, niin maistraatin on hyvin hankala selvittää, mihin maahan tällä turvapaikanhakijalla on läheisin yhteys. Maistraatilla ei ole asiakirjoja käytettävissä asian ratkaisemiseksi. Siksi Uudenmaan maistraatti katsoo, että yksityiskohtaisissa perusteluissa tulisi tarkemmin avata sitä, mitä tarkoitetaan 5 momentin ”läheisin yhteys” -käsitteellä ja perusteluissa mainitulla ”tosiasiallisesti keskeinen elämänympäristö”.

Tässä yhteydessä tulisi Uudenmaan maistraatin mielestä tarkistaa myös valtioneuvoston asetuksessa väestötietojärjestelmästä (128/2010) 32.4 §:ssä säädetty sairaalan ilmoitusvelvollisuus maistraatille Suomessa syntyneestä ja vailla kotikuntaa olevasta lapsesta. Nykyisin tällaisen lapsen tietoja ei talleteta väestötietojärjestelmään ennen kuin ulkomaan kansalaisen rekisteröinnin edellytykset täyttyvät, vaan sairaalan ilmoitukset säilytetään maistraatissa. Osaa lapsista ei koskaan rekisteröidä väestötietojärjestelmään, koska vanhemmat ovat poistuneet Suomesta. Uudenmaan maistraatti katsookin, että Suomessa syntyneen lapsen tiedot tulisi voida rekisteröidä väestötietojärjestelmään, jos katsotaan, että lapsella on täällä asuinpaikka tai jos hän on turvapaikanhakijalle syntynyt lapsi, ja jos hänen vanhempansa haluavat rekisteröidä lapsen.

Maistraattien mukaan sellaisten avioliiton myötä sukunimensä muuttaneiden henkilöiden sukunimenmuutoshakemusten määrä tullee lisääntymään, joissa henkilö haluaa muuttaa sukunimensä takaisin, koska hän on valinnut avioliiton solmimisen yhteydessä Suomen nimilain mukaisen sukunimen, mutta jota hänen kansalaisuusvaltionsa ei tunnusta, eikä hän näin ollen saa passia uudella nimellä. Uudessa lakiehdotuksessa nimen määrääytymiseen ja muuttamiseen sovellettava asuinpaikkaperiaate kotipaikan sijaan antaa enemmän myönteisiä ratkaisumahdollisuuksia. Tilanne on sama silloin, kun henkilö on vieraassa valtiossa tosiasiallisesti (common law -maat) ottanut käyttöönsä uuden nimen, ja tämä nimi voidaan katsoa päteväksi myös Suomessa. Myös se seikka, että uuden lakiehdotuksen mukaan Suomen kansalaisen nimi voidaan muuttaa aina Suomessa tutkimatta sitä, että tunnustetaanko uusi sukunimi Suomen kansalaisen asuinpaikkavaltiossa vai ei, on tärkeä seikka lakiin kirjattuna.

LSKL piti tärkeänä, että adoptioon liittyvistä säännösehdotuksista kuullaan myös Valviran adoptiolautakuntaa sekä Adoptioperheet ry:n näkemyksiä.

3.5 Erinäiset säännökset (5 luku)

Lapsiasiavaltuutettu kannatti ehdotettuja erinäisiä säännöksiä, esittäen kuitenkin joitakin muistutuksia ja tarkentavia kommentteja.

Pohjois-Suomen HaO piti puhevaltaa ja itsemääräämisoikeutta koskevia ikärajoja asianmukaisina. *YVPL* piti tärkeänä, että lapsen nimen muuttaminen säilyy vain huoltajilla ja oli tyytyväinen siihen, että aiemmin esitetystä laajennuksesta on luovuttu. Lainsäädännön johdonmukaisuuden vuoksi nykyinen vanhemman päätöksenteon ja huoltajuuden yhteys pitää *YVPL*:n mukaan säilyttää. *YVPL* kiinnitti huomiota siihen, että eron jälkeen vanhemmat pääsääntöisesti säilyttävät lapsen yhteishuoltajuuden (yli 90 %). Lähivanhemman yksinhuoltajuus on poikkeus, johon yleensä on päädytty,

kun lasta koskevien virallisten päätösten tekeminen on vaikeaa. YVPL:n mukaan on erityisen tärkeää huomioida, että lähisuhdeväkivallan, vainon tms. uhrin sekä todistajan mahdollinen osallistuminen suojeleohjelmaan toteutuu.

Tasa-arvoaltuutetun mukaan lasten kohdalla tulee ensisijaisesti ottaa huomioon lapsen etu. Lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti, koska nimi liittyy olennaisesti lapsen omaan identiteettiin ja jokapäiväiseen elämään.

Evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus piti erittäin tärkeänä, että 44 ja 45 §:ssä on otettu huomioon alaikäisten itsemääräämisoikeus ja lapsen etu. Tarkoituksenmukaista on, että myös alle 12vuotiaan lapsen tahtoa kunnioitetaan, jos hän on niin kehittynyt, että hänen tahtonsa voidaan kiinnittää huomiota.

Monimuotoiset perheet -verkosto, Sateenkaariperheet ja Seta pitivät tärkeänä sitä, että lapsella on nimiasiassa mahdollisimman laajat oikeudet päättää ja tulla kuulluksi.

Lapsiasiavaltuutettu muistutti YK:n lapsen oikeuksien komitean korostavan sitä, että lapsen edun mukainen ratkaisu edellyttää aina lapsen mielipiteen selvittämistä ja mielipiteen huomioimista lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla. Kyse on siten nimenomaan siitä, että mielipiteen selvittämisen vaatimusta ei rajoita lapsen ikä ja kehitystaso, vaan mielipiteen selvittämisen tapa on valittava lapsen iän ja kehitystason mukaan. Se, millainen painoarvo lapsen mielipiteelle annetaan, on riippuvainen lapsen iästä ja kehitystasosta. Komitea painottaa, ettei 12 artiklassa aseteta ikärajaa lapsen oikeudelle ilmaista näkemyksiään, ja suosittelee, etteivät sopimusvaltiot ottaisi laissa tai käytännössä käyttöön ikärajoja, jotka rajoittavat lapsen oikeutta tulla kuulluksi kaikissa häntä koskevissa asioissa.

Myös *MLL* katsoi, että lapsella on oltava mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin iän ja kehitystason mukaisesti. Tämä sisältyy sekä lapsen oikeuksien sopimuksen 12 artiklan 1 kohdan että perustuslain 6 §:n 3 momentin säännöksiin. Lapsella on oltava tosiasiallinen mahdollisuus vaikuttaa häntä koskevaan päätöksentekoon. Myös pienten lasten mielipidettä on kuultava ja otettava se asianmukaisesti huomioon. YK:n lapsen oikeuksien komitea korostaa tätä sekä lapsen oikeus tulla kuulluksi yleiskommentissaan (nro 12) että lapsen oikeuksien täytäntöönpano varhaislapsuudessa -yleiskommentissaan (nro 7).

Samoilla linjoilla oli myös *LSKL*, joka painotti, että keskeistä alaikäisen osallistumisen oikeuden toteutumisen kannalta on, että alaikäisellä on tosiasiallisesti mahdollisuus vaikuttaa häntä koskevaan päätöksentekoon hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. *LSKL* piti tärkeänä, että puhevaltaa ja alaikäisen itsemääräämistä koskevien

säännösten osalta korostetaan lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 4 §:n 2 momentin mukaista velvoitetta, kuten nyt on tehty. Velvoitteen mukaan huoltajan tulee keskustella lasta koskevasta henkilökohtaisesta asiasta tämän kanssa ja päätöstä tehdessään hänen on kiinnitettävä huomiota lapsen mielipiteeseen ja toivomuksiin. Lapsen mielipiteen huomioon ottamista koskeva velvollisuus ei ole mainitun lain mukaan sidottu tiettyihin ikärajiin. LSKL:n mukaan mietinnössä on todettu selkeyttävästi, että lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annettua lakia sovelletaan täydentävästi tämän lain ohella.

STM:n mukaan alaikäisen itsemääräämisoikeutta koskevat säännökset ovat tarpeellisia ja vastaavat johdonmukaisesti muussa lainsäädännössä käytettyä ikärajaa sekä toisaalta lapsen mielipiteen selvittämistä ja huomioon ottamista koskevaa sääntelyä. LSKL piti alaikäisen itsemääräämisoikeutta koskevia säännöksiä suurimmilta osin asian/ajanmukaisina. Nykyistä soveltamiskäytäntöä vastaavan, ehdotetun 44 §:n 1 momentin täsmennetty sanamuoto selkeyttää sen mukaan säännöstä.

Lapsiasiavaltuutetun mukaan ehdotuksessa perustellaan valitut 12 ja 15 vuoden ikärajat selkeästi ja niitä voidaan pitää hyväksyttävänä, kun myös alle 12-vuotiaan oikeus vaikuttaa omaa nimeään koskevaan päätöksentekoon on huomioitu säännösten osalta. Myös Monimuotoiset perheet -verkosto piti hyvänä sääntelynä sitä, että alle 15-vuotiaalla on mahdollisuus vastustaa nimenmuutosta. Lapsiasiavaltuutettu painotti lisäksi, että viranomaisten velvollisuus on varmistua siitä, että myös alle 12-vuotiaan lapsen mielipide on selvitetty ja otettua huomioon asianmukaisesti hänen nimeään koskevassa päätöksenteossa, vaikka vastuu siitä ensisijaisesti kuuluu lapsen huoltajille. Myös MLL piti tärkeänä, että alle 12-vuotiaiden nimenmuutosasioissa varmistetaan lapsen oman mielipiteen kuuleminen.

Maistraattien mielestä on hyvä asia 15 vuotta täyttäneen lapsen osalta kirjata lakiin, että lapsen huoltajien ollessa erimielisiä on alaikäisen oma mielipide ratkaiseva. Myös Monimuotoiset perheet -verkosto piti tätä hyvänä sääntelynä kuin myös sitä, että 15 vuotta täyttäneen lapsen nimeä koskeva asia voidaan ratkaista hänen omasta aloitteestaan. Tasa-arvovaltuutetusta on nuoren omaksi kokeman sukupuoli-identiteetin mukaisen elämän helpottamiseksi hyvä, että ehdotuksessa 15 vuotta täyttäneellä alaikäisellä on nimeään koskevassa asiassa huoltajiensa ohella itsenäinen puhevalta.

LSKL toi esille sen, että myös alle 15-vuotias voi olla elämäntilanteessa, jossa hänellä on tarve ja selkeä syy nimen muuttamiseen huoltajien/huoltajan vastustuksesta huolimatta. Toisaalta 15 vuoden ikäraja on myös tehty suojelemaan alaikäistä tämän omilta harkitsemattomilta päätöksiltään, jotka myöhemmin haittaavat hänen elämäänsä. LSKL ehdotti, että uudistuksen yhteydessä arvioitaisiin myös sitä, millä edellytyksillä alle 15 -vuotias voisi saada nimensä muutetuksi, jos siihen olisi olemassa erityisen painavia perusteita ja se olisi lapsen edun mukaista.

Sateenkaariperheiden ja Setan mukaan lapsen sukupuolen kokemuksen mukaista etunimeä koskevassa asiassa olisi erityisen tärkeää pystyä huomioimaan myös 15 vuotta nuoremman lapsen näkemys ja oma toive uudesta nimestä. Myös Tasa-arvovaltuutetusta on tärkeää, että lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti niissä tilanteissa, joissa lapsen etunimen muuttamisen syynä on hänen sukupuoli-identiteettinsä. Sateenkaariperheiden ja Setan mukaan vanhempien ehdottaman nimenmuutoksen vastustamisen mahdollistaminen ei siis riitä. Lapsella tulee olla mahdollisuus saada oman etunimen muutoshakemus vireille myös itsenäisesti. Asia on ratkaistava lasta, hänen huoltajiaan ja mahdollisia asiantuntijoita kuullen, mutta lapsen omaa näkemystä painottaen. Näiden huomioiden huomioiminen ei välttämättä vaadi muutoksia esitettyihin lainkohtiin, mutta selkeytystä perusteluihin, kuten ylläkin on jo esitetty. Samalla Sateenkaariperheet ja Seta viittasivat edellä alaikäisen lapsen sukupuolen kokemuksen mukaisesta etunimestä kohdisa etunimi ja nimilautakunnan lausunto lausumaansa.

LSKL piti erittäin hyvänä, että mietinnön perusteluissa korostetaan LSKL:n aiemmasakin lausunnossa esille tuomaa asiaa, ettei lapsen vakava sairaus tai vammaisuus automaattisesti tarkoita sitä, että pääsääntöisesti lapsi olisi kykenemätön ilmaisemaan tahtoaan. Kyse on usein siitä, onko lapselle tarjottu mahdollisuutta ja riittävästi tukea ja apua itsensä ilmaisuun sekä onko hänellä käytössään riittävät keinot/välineet kommunikointiin.

STM piti tärkeänä ehdotettua 45 §:ää jolla lapsen etu asetetaan ensisijaiseksi vanhempien valinnanvapauteen nähden nimenmuutosten lukumäärän suhteen. Toisaalta ehdotus sekä sen perustelut kuvaavat hyvin niitä tilanteita (erityisiä syitä), jolloin pääsäännöstä voidaan poiketa. Perusteluissa on syytä jatkossakin säilyttää viittaus lakiehdotuksen 27 §:ään.

Lapsiasiavaltuutetun näkemyksen mukaan viisi kertaa tapahtuva lapsen nimen muuttaminen ennen kuin lapsi täyttää 12 vuotta on jo suuri määrä, joka ei tue lapsen oikeutta pysyvään nimeen. Myös LSKL ja MLL pitivät tätä ongelmallisena. Pohjois-Suomen HaO katsoi, että alle 12-vuotiaan nimen muuttaminen jopa viisi kertaa ilman erityistä syytä vaikuttaa kuitenkin liian sallivalta ja saattaa loukata lapsen oikeutta säilyttää oma nimensä, vaikka ehdotuksen 44 §:n 2 momentin viimeisen lauseen mukainen lapsen vaikuttamismahdollisuuskin otetaan huomioon.

MLL piti erikoisena ja ongelmallisena sitä, että lapsen etu- tai sukunimeä voisi muuttaa viisi kertaa ilman erityistä syytä. LSKL kiinnitti huomiota siihen, että 45 §:n perusteluissa ei tarkenneta, miksi on päädytty lukumäärään viisi. Lapsiasiavaltuutetun mukaan lukumääräisen rajan asettaminen nimenmuutoksille on vaikeaa ja tässä yhteydessä korostuukin enemmän vaatimus siitä, että lapsen nimen muutoksen yhteydessä

tulisi aina esittää vahvat perusteet uudelle etu- tai sukunimelle. Perusteista tulee ilmetä, miten muutos täyttää lapsen edun huomioimisen asettamat vaatimukset.

LSKL muistutti, että lapsen saamasta nimestä muodostuu osa hänen henkilöllisyytensä ja lapsella on oikeus lapsen oikeuksien sopimuksen 8 artiklan mukaisesti säilyttää henkilöllisyytensä ja nimensä. MLL huomautti, että lapsen oikeuksien sopimuksen 8 artiklassa edellytetään, että sopimusvaltio sitoutuu kunnioittamaan lapsen oikeutta säilyttää nimensä. Lapsen oikeus säilyttää nimensä on tärkeä osa lapsen identiteettiä ja lapsen oikeutta kehittymiseen. Lapsen nimen säilyminen suojaa hänen identiteettinsä muodostumista ja tukee hänen kehitystään. Lapsiasiavaltuutetun mukaan nimestä tulee osa lapsen identiteettiä jo melko varhaisessa vaiheessa, joten sen muuttamisen tulee aina olla tarkkaan harkittu päätös. LSKL korosti, että nimi ilmentää ihmisen identiteettiä ja yksilöi henkilön yhteisössään. Nimen perusominaisuus on pysyvyys. Nimi pitäisi antaa niin harkitusti, ettei olisi syytä muuttaa sitä.

Lapsiasiavaltuutetun mukaan etu- tai sukunimen vaihtamisesta voi seurata hämmäntäviä tilanteita lapselle, joka toimii jo tavalla tai toisella kodin ulkopuolella itsenäisesti, esimerkiksi osallistuu varhaiskasvatukseen tai käy koulua. Toistuva nimenmuutoksen tekeminen ei lähtökohtaisesti tue lapsen oikeutta nimen säilyttämiseen ja identiteettiin, eikä se ole näin ollen lapsen edun mukainen ratkaisu. Sukunimen muutokset perustuvat usein muuttuviin perheolosuhteisiin, joiden osalta sääntely on suhteellisen selkeä, vaikkakin muutoksia lapsen kohdalla on harkittava erityisen tarkoin. LSKL huomautti, että jos nimi täytyy jostain syystä muuttaa, esim. perhesuhteissa tapahtuneen muutoksen vuoksi, muutoksen pitäisi mahdollisimman hyvin turvata pysyvyyttä. Kyseessä ei saisi olla nimen muuttelu, vaan muutos. Lapsiasiavaltuutettu totesi, että etunimen muuttaminen ei perustu vastaavan kaltaisiin syihin, joten pienen lapsen, jolla ei ole vielä itse mahdollisuutta vaikuttaa muutokseen, etunimen muuttaminen tulee olla mahdollista vain erityisen painavista syistä. Monimuotoiset perheet -verkosto piti tärkeänä sitä, että lapsen nimen toistuva muuttaminen edellyttää raskaampaa viranomaiskäsittelyä, sillä se ei ole lähtökohtaisesti lapsen edun mukaista.

MLL:n mukaan lapsen nimen muuttamiselle tulee olla perusteet, jotka tukevat lapsen oikeuksia ja kehitystä eli toisin sanoen nimenmuutoksen on palveltava lapsen etua. Lapsen nimen pysyvyys on lähtökohta. Lapsen nimen muuttamisessa on varmistettava lapsen edun toteutuminen sekä lapsen oikeus tulla kuulluksi ja vaikuttaa itseään koskeviin ratkaisuihin. Kuten lapsen oikeuksien komitea toteaa lapsen edun ensisijaisuutta koskevassa yleiskommentissaan (nro 14) että lapsen oikeutta tulla kuulluksi koskevassa yleiskommentissaan (nro 12), lapsen etu ja lapsen oikeus tulla kuulluksi liittyvät toisiinsa ja täydentävät toisiaan. Lapsella on oikeus tulla kuulluksi myös lapsen edun arvioinnissa.

45 §:n 2 momentin osalta LSKL piti johdonmukaisena, että alaikäisen lapsen nimenmuutostilanteessa sovelletaan lähtökohtaisesti samoja periaatteita kuin lapsen sukunimen määräytymisessä. Lisäksi se piti mietinnössä esitettyjä poikkeustilanteita perusteltuina.

Sateenkaariperheet ja Seta totesivat, että jos niiden esitys 6 §:n 4 momentiksi hyväksytään, 45 §:n muotoilua täytynee tarkentaa.

3.6 Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset (6 luku)

Pohjois-Suomen HaO piti voimaantulo- ja siirtymäsäännöksiä riittävän perusteellisina ja perusteluissa kattavasti käsiteltyinä. Sen mukaan erityisesti tuomioistuimen kannalta on tärkeää tietää, minkä lain mukaista menettelyä kulloinkin noudatetaan.

Nimilautakunnan mukaan siirtymäsäännöksissä tulisi lisäksi olla säännös nimilautakunnan asemasta, koska nykyinen nimilautakunta on asetettu nimilautakuntaasetuksen (N:o 804/1985) perusteella toimikaudeksi 2015–2019 ja esityksen mukaan uuden etu- ja sukunimilain astuessa voimaan alemmantasoiset asetukset kumotaan. Näin ollen lautakunnan asema jäisi epäselväksi yhden vuoden osalta.

3.7 Liitelait

Kaikki asiaan kantaa ottaneet lausunnonantajat kannattivat ehdotusta, jonka mukaan rekisteröidystä parisuhteesta annettua lakia muutettaisiin muun muassa siten, että laista poistetaan rajoitus, jonka perusteella rekisteröidyn parisuhteen osapuoliin ei sovelleta nimilain puolison sukunimeä koskevia säännöksiä. (*MLL, SSHY, NJKL, STM, Itä-Suomen aluehallintoviraston maistraattien ohjaus- ja kehittämissyksikkö, VRK, Pohjois-Suomen HaO, Monimuotoiset perheet -verkosto, Tasa-arvovaltuutettu, maistraatit, Kotus, nimilautakunta, LSKL, Sateenkaariperheet, Seta ja MJKL*). Monimuotoiset perheet -verkosto ilmoitti kannattavansa myös sitä, että niihin samaa sukupuolta oleviin pareihin, jotka solmivat avioliiton 1.3.2017 alkaen, sovelletaan nimilain puolisoita koskevia säännöksiä lain voimaantulosta alkaen.

STM:n mukaan ehdotettu muutos parantaa eri parisuhdemuotojen yhdenvertaisuutta.

Sateenkaariperheet ja Seta pitivät perusteltuna myös muita rekisteröidystä parisuh-teesta annettuun lakiin ehdotettuja muutoksia.

3.8 Pykäläkohtaiset tekniset huomiot ja muut yksityiskohtaiset kommentit

VRK:n mukaan ehdotettu lain nimike ei ole kaikilta osin toimiva. Paitsi että nimike on nykyistä lakia pidempi ja siten epäkäytännöllisempi, ehdotettu nimike antaa ymmärtää, että laissa säädetäisiin ainoastaan etunimistä ja sukunimistä. Kuitenkin on olemassa myös muita nimityyppisiä, joita joudutaan käsittelemään Suomen väestötietojärjestelmässä ja laajemminkin viranomaistoiminnassa, kuten kutsumanimeä, välinimiä, jälkinimiä, patronyymejä ym. Ehdotetun lain nimike antaisi ymmärtää, että nämä nimet ja niiden käyttö jäisi kokonaan sääntelyn ulkopuolelle. *VRK:n* mukaan parempi vaihtoehto olisi käyttää nykyistä, vakiintunutta nimikettä, joka on lyhyt, ytimekäs ja selkeä. Lienee lisäksi epätodennäköistä, että esimerkiksi paikannimistä säädetäisiin lailla, joten myös sekaantumisvaara lainsäädännön sisäisesti olisi hyvin pieni. Jos lain nimikkeen avulla halutaan välttämättä rajata pois paikannimet, lain nimikkeestä tulee kuitenkin vielä esitettyäkin pitempi ja epäkäytännöllisempi (laki henkilön nimestä/lag om personnamn).

Kotus esitti, että yleisperusteluiden 4.3.4 luvun toisen kappaleen viimeisestä virkkeestä jätetään pois sana ”ruotsinkielisen”, koska suomen- ja ruotsinkielisiä nimiä on kohdeltava yhdenvertaisesti. Maistraateissa ei ole myöskään suomenkielisen nimistön erityisasiantuntemusta.

Kotus katsoi, että perusteluissa olisi määriteltävä, mitä tarkoittaa 1 §:ssä käytetty ilmaisu ”etunimistä muodostettu kokonaisuus”. Sen mukaan määritelmä voisi olla esimerkiksi ”saman henkilön etunimet, jotka yhdessä muodostavan sisällöltään merkityksellisen kokonaisuuden”.

Kotus esitti 2 §:n 2 momentin lausetta ”Alaikäisen lapsen ensimmäiseksi etunimeksi ei voida hyväksyä nimeä, joka ennestään on nimensaajan sisaruksella tai puolisisaruksella ensimmäisenä nimenä” täydennettäväksi muotoon ”elossa olevalla sisaruksella tai puolisisaruksella”, mikä sen mukaan vastaisi myös perinteistä kansanomaista käytäntöä.

Kotus kiinnitti huomiota 3 §:n 1 momentin 2 kohdassa ilmaukseen ”etunimi vastaa sanotussa valtiossa vakiintunutta etunimikäytäntöä”. Kotus kysyi, tarkoittaako tämä sitä, että jos esimerkiksi Ghanassa on annettu omakielinen nimi Kofi, jonka merkitysisältö on ’syntynyt perjantaina’, voidaan Suomessa suomalais-ghanalaisessa perheessä antaa lapselle etunimiksi ”Syntynyt Perjantaina”? Jos tästä ei ole kyse, Kotus ehdotti, että sanan ”etunimikäytäntöä” voisi muuttaa sanaksi ”etunimistöä”.

Kotus ehdotti 5 §:n ensimmäisen virkkeen muuttamista muotoon: ”Kahdesta sukunimestä voidaan muodostaa sukunimiyhdistelmä.” Perusteluna ehdotukselleen Kotus viittasi yksityiskohtaisissa perusteluissa esitettyyn, jossa puhutaan puolisoiden sukunimiyhdistelmästä, mutta kesken kappaleen otetaan esimerkki lapsen sukunimiyhdistelmästä toteamalla: ”Kahta samaa sukunimeä ei kuitenkaan voisi yhdistää sukunimiyhdistelmäksi. Tästä seuraa, ettei lapselle voisi antaa sukunimiyhdistelmää Virtanen-Virtanen.” Kotus kannatti tämän mahdollisuuden sallimista sekä lapsille että puolisoille. Mikäli pykälä kuitenkin säilyy ennallaan, perusteluihin olisi Kotuksen mukaan lisättävä myös puolisoiden nimiä koskeva esimerkki ja sen perustelut.

Kotus kiinnitti 6 §:n osalta huomiota ilmaukseen ”vanhemman tai isovanhemman nimestä tai molempien nimistä muodostettu sukunimi tai sukunimiyhdistelmä”, jossa sanan ”molempien” se katsoi voitavan tulkita viittaavaan ’molempiin vanhempiin’. Jos siitä ei ole kyse, Kotus ehdotti, että ilmaus lyhennettäisiin tarkoitusta vastaavasti muotoon ”vanhemman tai isovanhemman etunimen sisältävä sukunimi tai sukunimiyhdistelmä”. Tässä yksiköllinen sana ”etunimi” tarkoittaisi sitä, että sekä vanhemman etunimi että isovanhemman etunimi voivat olla sukunimiyhdistelmän osana.

Kotus esitti täsmennettäväksi 16 §:n 4 kohtaa siten, että ”haettu sukunimi” ilmaisun sijaan siinä käytettäisiin ilmaisua ”haettu uudissukunimi”, sillä muutoin asian voi käsittää niin, että kyseeseen voisi tulla esimerkiksi sisaren avioliitossa ottama puolison sukunimi.

VRK:n mukaan 18 §:n otsikon ruotsinnois ei ehkä vastaa alkuperäisen tekstin merkitystä, koska ruotsinnois on tulkittavissa niin, että pykälässä mainitut edellytykset olisi harkittu tarpeellisuuden perusteella, kun kyse on oikeasti edellytyksistä, joista voidaan harkinnanvaraisesti poiketa.

Sateenkaariperheet ja *Seta* ehdottivat 28 §:n 2 momentin 6 kohdan korjaamista muotoon ”hakija saa omaa sukupuoli-identiteettiään vastaavan nimen.”

Nimilautakunta huomautti, että ehdotuksen 29 §:n 2 momentin mukaan muistutus uudissukunimestä olisi tehtävä maistraatille määrääjässä, joka alkaisi haetun uudis-

sukunimen tiedottamisesta julkaisemalla se maistraatin verkkosivuilla. Itse säännös maistraattien kuulutusvelvollisuudesta kuitenkin puuttuu.

Kotus huomautti, että 33 §:ssä käytetään ilmausta ”suojattu nimi”, jota ei kuitenkaan käytetä siinä mainituissa 16, 18 ja 19 §:ssä eikä muuallakaan laissa. Lisäksi Kotus esitti 33 §:n perusteluja selvennettäväksi termien ”suojattu sukunimi”, ”suojattu nimi” ja ”suojattu tunnus” osalta sekä määrittelemällä termit että pykäläviittauksin. Kotuksen mukaan ”suojattu sukunimi” -termillä ymmärretään yleisesti Suomalaisuuden Liiton maksusta suojaamia sukunimiä. Perusteluissa käytetään lisäksi termejä ”suojattu nimi” ja ”suojattu tunnus” niin, että aina ei selviä, onko kyseisessä kohdassa kysymys käytössä olevasta sukunimestä, historiallisesti merkittävästä sukunimestä, taiteilijanimestä, suojatusta tunnuksesta vai mistä.

Kotus esitti, että 45 §:n perusteluissa ilmaisu ”ehdotettu viiden vuoden lukumäärärajoitus” tarkistetaan aiottuun muotoon ”Ehdotettu viiden kerran lukumäärärajoitus”.

Monimuotoiset perheet -verkosto ehdotti, että nimilaisissa säädettäisiin mahdollisuus nimetä raskausviikon 22 jälkeen kuolleen syntynyt lapsi. Vaikka laki velvoittaa hautaamaan raskausviikko 22 jälkeen kohtuun kuolleen lapsen, lasta ei tämänhetkisen lainsäädännön mukaan voi merkitä väestörekisteriin eikä hänelle voi antaa virallista nimeä. Kuolleen syntyneen lapsen hautaamisen jälkeen heistä ei siis löydy tietoa mistään rekisteristä.

VRK esitti harkittavaksi, olisiko kutsumanimeä koskevat säännökset syytä siirtää väestötietolainsäädännöstä ehdotettuun uuteen nimilakiin. Kutsumanimeä koskevalla säännöksellä on merkitystä henkilön oikeuksien toteuttamisen kannalta, joten sen siirtäminen lain tasolle on perusteltavissa. Toisaalta nimisääntelyn kokonaisuuden näkökulmasta on erikoista, että tietystä nimityypistä säädetään vain väestötietojärjestelmää koskevassa lainsäädännössä eikä yleisessä nimilainsäädännössä.

LIITE

Lausuntopyyntö 02.05.2017

OM 24/41/2015

Johdanto

Lausuntopyyntö on jaettu ehdotetun lain lukujen mukaisesti alaotsikoihin. Lausuntopalautteen käsittelyn helpottamiseksi pyydämme jäsentämään lausuntonne vastaavalla tavalla.

Jokaisen luvun alla on kuvattu lyhyesti sen sisältö ja varattu tila mahdollisille kommentteille. Joihinkin lukuihin liittyy erityisiä kysymyksiä ja huomioita, joihin pyydämme yksilöidymiä kommentteja.

Yleisiä huomioita

Esitysluonnoksen tavoitteena on nimilain uudistaminen vastaamaan yhteiskunnassa tapahtuneita muutoksia, karsia päällekkäisiä viranomaistoimintoja sekä lyhentää nimi-hakemusten keskimääräisiä käsittelyaikoja. Miten tavoitteet on mielestänne saavutettu?

Lausuntonne:

Ministeriöitä pyydetään erityisesti tarkastamaan, aiheuttaako ehdotus välitöntä tarvetta muuttaa oman hallinnonalan lainsäädäntöä.

Ministeriöitä, valtion virastoja sekä evankelis-luterilaista ja ortodoksista kirkkoa pyydetään erityisesti kommentoimaan ehdotukseen sisältyvää vaikutusarviointia ja esittämään siitä tarkentavia huomiota, mieluiten euromääräisinä.

Mahdolliset kommenttinne:

1 luku. Etunimi

Etunimivelvoite, etunimen ehdottomat ja harkinnanvaraiset edellytykset sekä poikkeusperusteet

Etunimien enimmäismäärää ehdotetaan nostettavaksi kolmesta neljään.

- Kannatan ehdotusta
- Vastustan ehdotusta
- En ota kantaa

Mahdolliset lisäkommentit:

Etunimien sukupuolisidonnaisuus ehdotetaan säilytettäväksi. Sukupuolisidonnaisuus olisi jatkossakin harkinnanvarainen edellytys, josta voidaan poiketa erityisestä syystä.

- Kannatan ehdotusta
- Vastustan ehdotusta
- En ota kantaa

Mahdolliset lisäkommentit:

Lausuntonne 1 luvusta muilta osin:

2 luku. Sukunimi

Sukunimivelvoite, sukunimen määräytyminen lapselle, sukunimivaihtoehdot vihittäessä, sukunimen muuttaminen ja uudissukunimet

Sukunimiyhdistelmien käyttöönotto ehdotetaan sallittavaksi. Sukunimiyhdistelmät olisivat mahdollisia aikuisille esimerkiksi vihittäessä (10 ja 13 §), mutta tietyissä tilanteissa myös lapsille (6 ja 7 §). Ehdotuksen mukaan sukunimiyhdistelmät olisivat sallittuja myös tilanteissa, joihin ei liity perhesuhteiden muutosta.

- Kannatan sukunimiyhdistelmien sallimista ehdotetussa muodossa
- Kannatan vain puolisoiden sukunimistä muodostettuja sukunimiyhdistelmiä
- Kannatan vain vanhempien sukunimistä muodostettuja sukunimiyhdistelmiä
- Kannatan vain puolisoiden sukunimistä ja vanhempien sukunimistä muodostettuja sukunimiyhdistelmiä
- Vastustan ehdotusta
- En ota kantaa

Mahdolliset lisäkommentit:

Käytössä olevien sukunimien suoja ehdotetaan säilytettäväksi entisellään

- Kannatan ehdotusta, sukunimisuoja tulee säilyttää kaikilla yhdenvertaisesti
- Vastustan ehdotusta, sukunimisuojasta tulisi luopuakaikkein yleisimpien sukunimien osalta (kirjaathan lisäkommentit-osioon ehdotetut arviointiperusteet)
- Vastustan ehdotusta, sukunimisuojasta tulisi luopua kaikissa tilanteissa
- En ota kantaa

Mahdolliset lisäkommentit:

Lausuntonne 2 luvusta muilta osin:

3 luku. Nimiviranomaiset ja menettelysäännökset

Nimiviranomaiset, etu- ja sukunimen ilmoittaminen, etu- tai sukunimen muuttaminen, nimilautakunnan lausunto, muutoksenhaku

Lausuntonne 3 luvusta:

4 luku. Kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvat säännökset

Sovellettavaa lakia, viranomaisten toimivaltaa ja nimen tai nimipäätöksen tunnustamista koskevat säännökset rajat ylittävissä nimiasioissa

Lausuntonne 4 luvusta:

5 luku. Erinäiset säännökset

Puhevaltaa ja alaikäisen itsemääräämisoikeutta koskevat säännökset

Lausuntonne 5 luvusta:

6 luku. Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Lausuntonne 6 luvusta:

Liitelait

Työryhmän ehdotukseen sisältyy ehdotus muuttaa rekisteröidystä parisuhteesta annettua lakia muun muassa siten, että laista poistetaan rajoitus, jonka perusteella rekisteröidyn parisuhteen osapuoliin ei sovelleta nimilain puolison sukunimeä koskevia säännöksiä. Uusia parisuhteita ei ole enää voinut rekisteröidä 1 päivästä maaliskuuta 2017 lähtien, joten muutos soveltuisi vain rekisteröidyn parisuhteen kuluessa tai parisuhteen purkautumisen jälkeen tehtyihin nimenmuutoksiin.

- Kannatan ehdotusta
- Vastustan ehdotusta
- En ota kantaa

Mahdolliset lisäkommentit:

Yksityiskohtaisia huomioita

Pykäläkohtaiset tekniset huomiot:

OIKEUSMINISTERIÖ JUSTITIEMINISTERIET

ISSN 1798-7091 (nid.)
ISSN 1798-7105 (PDF)
ISBN 978-952-259-624-6 (nid.)
ISBN 978-952-259-625-3 (PDF)

Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto
www.oikeusministerio.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 Statsrådet
www.justitieministeriet.fi